

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Prostituce a možnosti sociální práce v prostitučním prostředí v podmínkách České republiky

Autor práce : Jaroslava Dušková

Vedoucí práce : Mgr. Věra Suchomelová, Th.D.

Studijní program : Sociální práce

2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem autorkou této bakalářské práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Králově Dvoře dne 25. března 2023

Jaroslava Dušková

Poděkování:

Chci poděkovat všem, kteří mi při sepisování mé bakalářské práce pomohli byť třeba jen svým úsměvem. Především však děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Věře Suchomelové, Th.D. za její neocenitelné rady, náměty a připomínky při vedení práce, stejně tak jako za její trpělivost a vstřícnost.

Obsah

Úvod	6-7
1. Prostituce v různých historických obdobích	8
1.1 Chrámová prostituce na území Mezopotámie	8-10
1.2 Starověké Řecko	10-11
1.3 Starověký Řím	11-13
1.4 Středověk	13-15
1.5 Novověk	15-18
2. Prostituce na území Československa a České republiky	19
2.1. Prostituce na území Československé republiky	19-21
2.2. Prostituce na území Československé socialistické republiky ..	21-23
2.3. Prostituce na území Československé a České republiky po změně společenského zřízení v roce 1989	23-24
3. Pojetí a přístupy k prostituci z pohledu práva	25
3.1. Represivní přístup k prostituci	25-27
3.2. Reglementační přístup k prostituci	27-28
3.3. Aboliční přístup k prostituci	28-30
4. Možnosti sociální práce v prostitučním prostředí v podmínkách České republiky	31
4.1. Hlavní cíle sociální práce v prostitučním prostředí	31-32
4.1.1. Přístup zaměřený na zmírňování škod	32-35
4.1.2. Přístup zaměřený na resocializaci	35-36
4.2. Metody sociální práce v prostitučním prostředí	37
4.2.1. Sociální práce v terénu – streetwork	37-38
4.2.2. Sociální práce v nočních klubech a privátech	38-39

4.2.3. Sociální práce ve formě institucionální pomoci	39
4.2.4. Specifická forma institucionální pomoci	40
4.3. Nevládní organizace s největším rozsahem vykonávání sociální práce v prostitučním prostředí v České republice	41-43
5. Závěr	44-45
6. Seznam použité literatury	46-48
7. Abstrakt, klíčová slova, bibliografie	49-50

Úvod

„Jen v Londýně je 80 000 prostitutek, a co jsou, když ne krvavé oběti na oltáři monogamie.“

Arthur Schopenhauer

„Prostitutky, víc než kterákoliv jiná profese, pomáhají udržet pohromadě americká manželství.“

Brendan Behan

„Až zmizí sociální důvody pro prostituci, najdou si prostitutky jiné důvody.“

Gabriel Laub

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma sociální práce v prostitučním prostředí v podmínkách České republiky. Prostituční prostředí v České republice stejně tak jako v jakékoliv jiné zemi je velmi specifické a tomu se nutně přizpůsobuje i sociální práce, která je v tomto prostředí vykonávána. Na prostituci je v současné době v České republice nahlíženo jako na sociálně-patologický jev. Zdaleka ne všemi lidmi v České republice je však na prostituci nahlíženo tímto úhlem pohledu, a to platí jak o laické veřejnosti, tak i o veřejnosti odborné. Stejně tak nejednoznačné jsou názory veřejnosti na fenomén prostituce i v různých zemích světa. Prostituce jako jev či obor lidské činnosti je zmiňována již od počátků starověku a její podstata do současnosti nepoznala žádných zásadních proměn. Oproti tomu vnímání prostituce většinou společností podléhalo a podléhá značným změnám. Prostituční scéna byla prakticky od počátků provádění sociální práce jednou z cílových oblastí činnosti sociálních pracovníků a je tomu tak do současnosti. V průběhu mého studia oboru sociální práce jsem měla možnost hovořit s několika sociálními pracovníky, které dlouhodobě pracují v prostředí prostituce v České republice a jejich činnost mě velmi zaujala. Tento zájem se ještě prohloubil studiem dokumentů z veřejných zdrojů a řady dalších zdrojů.

Výběrem úvodních citátů jsem zamýšlela postihnout celý rozsah vnímání prostituce a prostitutek většinou společností od mezního náhledu „prostitutka je obětí tradice“ přes náhled „prostitutka je pomáhající profese“ až po další mezní náhled „prostitutka to dělá pro svoje potěšení“. Svoji bakalářskou práci jsem pojala jako práci popisnou. Základním cílem mojí bakalářské práce je především komplexněji popsat a shrnout vývoj prostituce od prvních zmínek o tomto jevu po současnost.

V první části mé bakalářské práce se budu věnovat historickému vývoji prostituce od antiky po novověk. Mým záměrem bude popsat náhledy většinové společnosti na prostituci v jednotlivých historických obdobích. Současně se budu zabývat i popisem přístupu katolické církve k prostituci jako jevu a prostitutkám a jejich klientům jako věřícím. Podrobnější rozvedení přístupu katolické církve k prostituci považuji za důležité, neboť

katolická církev měla po velmi dlouhé časové období značný, respektive dominantní vliv na formování společenského povědomí a vytváření společenských pravidel. V některých zemích má ostatně katolická církev tuto roli doposud. Přístup katolické církve k prostituci je přitom v historickém kontextu možno označit za značně ambivalentní. Rovněž v této části své práce vyliším vývoj prostituce v novověku a paralely vývoje prostituce v souvislosti s industrializací, demografickými změnami a změnami společenskými včetně vlivu obou světových válek na prostituci. Éra industrializace byla obdobím, kdy započala přeměna prostituce na velmi lukrativní obchodní odvětví. Oproti jiným pracím věnovaným tématu prostituce se budu historickému vývoji prostituce věnovat podrobněji, neboť zde spatřuji řadu sociálních i právních paralel promítajících se do současnosti a nad těmito paralelami se budu v této části mé práce stručně zamýšlet.

V druhé části mé bakalářské práce se budu zabývat prostitučním prostředím na území tehdejšího Československa v období let 1918-1989, odděleně budou popsána tři historická období let 1918-1948, 1948-1989 a období od roku 1990 po současnost.

Třetí část mé bakalářské práce bude věnována rozboru tří právních a společenských způsobů přístupu k prostituci, které jsou v současnosti uplatňovány ve světě. Podrobněji se budu zabývat veřejnoprávní a trestněprávní problematikou prostituce zejména ve vztahu k aboličnímu přístupu, který je uplatňován v České republice od roku 1990. Srovnám výhody a nevýhody tohoto přístupu v porovnání s ostatními dvěma přístupy k problematice prostituce, uplatňovanými ve světě.

V závěrečné části mé bakalářské se zaměřím na zhodnocení možností sociální práce v prostitučním prostředí v České republice, vývoj sociální práce v tomto prostředí od roku 1989 do současnosti, stručnou charakteristiku nevládních organizací Charita ČR, La Strada ČR, Rozkoš bez Rizika, Diakonie. Věnovat se budu metodám sociální práce, které jsou těmito organizacemi využívány, dalším institucím, se kterými tyto organizace spolupracují, limitům této spolupráce a také dalším sociálně patologickým jevům, které se s problematikou prostituce pojí. Stručně se budu věnovat i Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

1. Prostituce v různých historických obdobích

Prostituce je velmi často označována za nejstarší řemeslo světa. Prostituce je pro lidské pokolení také jednou z možností, jak lze uspokojit jednu ze základních potřeb člověka, potřebu rozmnožování transformovanou do pohlavního styku. V Maslowově pyramidě potřeb-hierarchii lidských potřeb-je potřeba rozmnožování zařazena mezi potřeby fyziologické, tedy do samotného základu pyramidy mezi nejzákladnější potřeby člověka. Rozmnožovací pud, touha po pohlavním styku a samotný pohlavní styk je v živočišné říši výhradně vyjádřením potřeby množení, potřeby zachování rodu. Přestože je člověk rovněž součástí živočišné říše, pohlavní styk pro něj od určité etapy vývoje lidské společnosti přestal být pouze prostředkem k množení a začal získávat i jiné dimenze. Tyto změny vnímání pohlavního styku, respektive změny v důvodech a účelu jeho vykonávání dovedly člověka k tomu, že začal sex vnímat zcela jiným způsobem. Pro lidstvo začal mít mimopartnerský či později mimomanželský pohlavní styk řadu jiných významů či účelů, ve starověku byl posvátným aktem, vyjádřením tehdejší morálky společnosti, přitom však již nesl všechny znaky prostitučního jednání. Prostituce tedy byla v určitém období jevem posvátným, respektive byla běžnou a respektovanou součástí života společnosti. V mnoha starověkých společnostech byla prostituce vnímána jako přirozená a posvátná. Prostitutky byly pokládány za ženy zasvěcené bohům a pohlavní styk s těmito ženami byl v některých společnostech vyhrazen jen pro muže z nejvyšších společenských vrstev. Mnoho zmínek o prostituci je možno najít ve staroindických eposech. Ve starověké Indii byla prostituce nazývána rovněž volnou láskou a byla pojímána jako součást života tehdejší společnosti. Dívky ve starověké Indii byly v poměrně nízkém věku postaveny před rozhodnutí, zda vstoupí do manželství nebo zda budou provozovat volnou lásku. Pokud se dívka rozhodla pro volnou lásku, byla zasvěcena bohu¹. V průběhu vývoje lidské společnosti se v různých historických etapách náhledy většinové společnosti na prostituci měnily, názorového sjednocení ve vnímání prostituce nebylo ve světě dosaženo doposud a je velmi pravděpodobné, že tomu tak ani nikdy nebude.

V tomto historickém rámci je ono víceméně laické označení prostituce za nejstarší řemeslo světa velmi výstižné a osobně se domnívám, že by bylo poměrně příhodné doplnění tohoto označení o dovětek „a vždy jím bude“.

1.1. Chránová prostituce na území Mezopotámie

Od doby, kdy byl člověk schopen písmem zachytit a uchovat okolní dění, nalézáme v písemných záznamech i popis prostituce a toho, kde a jak byla v dané době provozována. Asýrie a Babylonie, starověké městské státy rozkládající se mezi řekami Eufrat a Tigris na území dnešního Iráku sahaly až k Perskému zálivu, oblast se rovněž zvala Mezopotámie. Obyvateli byli

¹ Historie prostituce, kód autora ckc. Dostupné z <http://www.marketka.nepise.cz/65255-historie-prostituce.html>

Sumerové, kteří jsou považováni za vynálezce klínového písma.² Zásadou klínového písma zůstaly dochovány z doby 3 000 let před Kristem záznamy o mimomanželském sexu a podrobnosti o tom, jak a kde byl mimomanželský sex provozován. Takovým místem byly svatostánky, chrámy. Lidstvo v té době věřilo v celou řadu bohů a každý chrám byl zasvěcen některému z těchto bohů. Náboženský obřad v té době samozřejmě měl i klasickou podobu, lidé se v chrámu modlili a bohu tím vzdávali úctu a žádali jej o přízeň. Současně však mohl mít náboženský obřad pro jednotlivce podobu soulože s chrámovou kněžkou. V chrámech sloužily tzv. „kněžky lásky“, které byly pro tuto roli velmi pečlivě připravovány³. Vybrané kněžky měly značné praktické znalosti, jak dovést muže k vyvrcholení, neboť se věřilo, že orgasmus je momentem spojení člověka s tím bohem, jemuž je chrám zasvěcen. Pohlavní styk s „kněžkami lásky“ měl bezpochyby i sexuální kontext, „kněžky lásky“ měly hluboké znalosti o tom, jak přivést muže k vyvrcholení. Mnohem silnější však byl duchovní kontext pohlavního aktu, který byl způsobem, jak dosáhnout spojení s bohem a zajistit si jeho přízeň. Nejčastěji byli tímto způsobem vzýváni bohové zajišťující dobrou úrodu či mužskou sílu. Pro dosažení spojení s některými bohy byl provozován i hromadný sex. „Kněžky lásky“ byly odměňovány penězi nebo věcnými dary. Z pohledu dnešní společnosti se v tomto směru jednalo o prostitutky, z pohledu tehdejší společnosti bylo však na „kněžky lásky“ nahlíženo zcela odlišně. Tyto „kněžky lásky“ byly váženými a majetnými ženami, které měly značné množství milenců. Pravděpodobně nejstarší takový chrám se nacházel v sumerském městě Uruk a byl zasvěcen Anuovi, bohovi nebes, nejvyššímu z bohů. Sumerové rozeznávali tři kategorie chrámových prostitutek, byly to kizréty, sencháty a charimty⁴. S obdobným dělením prostitutek na různé kategorie se setkáváme i ve starověkém Řecku a starověkém Římě. Podle dobových pramenů se údajně každá žena v Mezopotámii musela před sňatkem oddat v chrámu cizímu muži, jednalo se o jakýsi specifický druh obyčejové prostituce. Tyto dívky musely v chrámu podstoupit pohlavní styk s každým mužem, který jim do klína vhodil minci. Věřilo se, že bohyně sama vyhledává dívkám milence a dochází k mystickému spojení s božstvem, kdy takto některý z bohů zbavuje dívku panenství ještě před sňatkem.

V Mezopotámii byla za běžnou považována i homosexualita. Proto byly v chrámech k dispozici i „kněží lásky“, kteří byli vedeni chrámovým veleknězem.

²Babylonie a Asyrie (Mezopotámie). Dostupné z [https://www.crg.cz/sekce/svetova_literatura/Babylonie_a_Asyrie_\(Mezopotamie\)](https://www.crg.cz/sekce/svetova_literatura/Babylonie_a_Asyrie_(Mezopotamie))

³ Chrámové kněžky a sexuchtivá Antika aneb nejstarší dějiny prostituce, autor Svatava. Dostupné z <https://www.bezpasaka.cz/blog/chramove-knezky-sexuchtiva-antika-aneb-nejstarsi-dejiny-prostituce>

⁴ Historie prostituce, kód autora ckc. Dostupné z <http://www.marketka.nepise.cz/65255-historie-prostituce.html>

Prostituce provozovaná v chrámech a s tím související mimomanželský styk byla obecně uznávaným způsobem žádání o přízeň určitého boha. Oproti tomu pokud však byla žena přistižena svým manželem při pohlavním styku s milencem, byla zbavena života tak, že byla utopena.

1.2. Starověké Řecko

Antika představovala období velkého rozvoje prostituce. Rozmach prostituce probíhal na základech tolerance většinové společnosti k prostituci a vnímání prostituce jako běžné součásti fungování společnosti. Prostituce byla nazývána Venušina služba a byla považována za činnost zcela počestnou. Z antického Řecka pocházejí z období 6. století před Kristem písemné zmínky o prostituci ve smyslu soudobého vnímání, tedy jako o poskytování pohlavního styku za úplatu. Prostituce tak přestala být vázána na chrámové obřady a stala se záležitostí světskou. Nejzřetelnějším znakem změny vnímání prostituce je vytvoření mechanismů, které přinášely do pokladnic jednotlivých řeckých měst příjmy plynoucí z prostituce. Tvůrcem tohoto přístupu byl athénský básník a zákonodárce Solón, žijící v 6. století před Kristem. Solón v Athénách nechal vystavět první nevěstince, zvané veřejné domy. Návštěvníci platili vstupné, jeho výše však byla stanovena tak, aby si návštěvu veřejného domu mohl dovolit každý athénský občan. Část tohoto vstupného byla odváděna do městské pokladnice Athén a tvořila nezanedbatelnou část celkových příjmů města. Odvody příjmů a provoz nevěstinců byly přísně kontrolovány státními úředníky. Po vzoru Athén pak postupovaly i další řecké městské státy a prostituce se tak stala běžnou a uznávanou živností a zdrojem městských příjmů.

Ve starém Řecku byly prostitutky pro službu ve veřejných domech vybírány především z řad otrokyň. Vysláním do veřejného domu se postavení otrokyně výrazně změnilo. Zcela jinak začalo být vnímáno její společenské postavení, zvýšily se její finanční příjmy a uvolnila pravidla, kterými se musela řídit. Prostitutky v antickém Řecku byly nazývány Venušinými služebnicemi. I v antickém Řecku byly prostitutky rozděleny do tří kategorií - dikteriády, auletridy a hetéry. Dikteriády byly vnímány jako nejnižší z těchto kategorií či kast. Do kasty dikteriád patřily i ženy, které provozovaly pouliční prostituci. Do kasty auletrid patřily ženy, které kromě sexuálních prožitků nabízely i prožitky umělecké. Auletridy procházely pečlivým výcvikem a byly nadány schopnostmi hudebními, tanečními i hereckými a účastnily se prakticky všech hostin v domech bohatých občanů. Hostiny byly organizovány tak, aby na každého hosta připadala jedna auletrida. Nejvýše postavenou kastou mezi prostitutkami byly hetéry. Hetéra byla vzdělaná kultivovaná prostitutka, která požívala značné společenské prestiže. Hetéry poskytovaly svoje služby převážně mužům z nejvyšších společenských tříd, kteří disponovali velkým majetkem i politickým vlivem. Hetéry byly svobodné ženy a na svou kariéru se dlouho připravovaly v jakýchsi „školách sexu“, kde se kromě sexuálních praktik vzdělávaly i ve filosofii, umění a literatuře.

Další athénský politik, řečník a právník Demosthenes pravil, že „Muži mají hetéry pro radost, prosté nevěstky pro potěšení těla a manželky proto,

aby zajistily řádný chod domácnosti.“⁵. Prostituce byla ve starověkém Řecku tedy považována za zcela běžnou věc. V této době se poprvé objevují i zmínky o homosexuální lásce mezi ženami. Vztah mezi ženami je v těchto zmínkách označován jako lesbický podle názvu řeckého ostrova Lesbos. Žila zde řecká básnička Sappó, obklopovala se mladými dívkami a seznamovala je s uměním lásky mezi ženami. Tyto ženy se nazývaly tribady, láska mezi ženami však nebyla ve starověkém Řecku na rozdíl od homosexuálních styků běžná.

Historie prostituce ve státech na území Mezopotámie i ve starověkém Řecku má společné rysy, které mě zaujaly. Prvním takovým rysem je chápání prostituce většinovou společností jako zcela přirozeného jevu, na území Mezopotámie dokonce jevu posvátného, přičemž však za přirozené bylo považováno pouze to, že prostitutky poskytují potěchu mužům. Ženám možnosti potěchy s milenci naopak dopřáváno nebylo, ženy i muži, kteří byli při cizoložství přistiženi, byli přísně trestáni. Ze sociologického hlediska považují za zajímavé, jak odlišně byly vnímány většinovou společností dikteriády, auletridy i hetéry a jak se toto vnímání jednotlivých druhů prostituce shoduje i s vnímáním současné většinové společnosti v řadě zemí včetně České republiky. Dikteriády podle soudobých kritérií tvořily komunitu sociálně vyloučených osob, které zbytku společnosti sice poskytovaly sexuální služby, byly však považovány za osoby v podstatě méněcenné. Podobným způsobem je v naší společnosti nahlíženo na ženy, které provozují pouliční prostituci. Stejně tak mě zaujalo i to, že v řecké společnosti byly pojmenovány a akceptovány i lesbické vztahy a tedy i lesbická prostituce. Přístup městských států starověkého Řecka k prostituci lze přirovnat k přístupu, který v současné době nazýváme přístupem reglementačním.

1.3. Starověký Řím

Ve starověkém Římě byly v oblasti prostituce zaznamenány nevídané změny v 5. století před Kristem za vlády císaře Augusta. Augustus v komplexu těchto zákazů týkajících se sexuálních prohřešků zavedl postihy žen vdaných i svobodných i postihy mužů. Reagoval tím na příliš volné mravy tehdejší římské společnosti a na nekontrolované kuplířství.

Kuplířství a tedy i prostituce byly za vlády císaře Augusta ve starověkém Římě široce rozvětveným jevem. Kuplíři vyhledávali dívky na celém území římského impéria, slibovali jim vysoké výdělky a zavírali je do nevěstinců, kde byly dívky v případě potřeby drženy i násilím. Kuplíři si veškeré výdělky ponechávali pro sebe. Římský stát vynakládal prostředky na udržování veřejného pořádku v nevěstincích a v jejich okolí, kde byla vysoká kriminalita, z provozu nevěstinců však neměl žádné příjmy. Za vlády císaře Augusta byl proto vytvořen Státní úřad pro prostituci a vznikla rovněž mravnostní policie. V důsledku mravnostních zákazů císaře Augusta se tisíce žen nechalo zaregistrovat jako lehké děvy, aby se vyhnuly postihům.

⁵ Chrámové kněžky a sexuchtivá Antika aneb nejstarší dějiny prostituce, autor Svatava. Dostupné z <https://www.bezpasaka.cz/blog/chramove-knezky-sexuchtiva-antika-aneb-nejstarsi-dejiny-prostituce>

Na vrcholu rozmachu prostituce bylo jen ve městě Římě registrováno na 35 000 prostitutek a provozována téměř stovka nevěstinců, lupanárií. I ve starověkém Římě se prostitutky dělily na několik kategorií. Se zřízením Státního úřadu pro prostituci započalo i zdanění prostituce a tyto daně se staly významnou součástí příjmů do císařské pokladnice. Výše daní, které prostitutky odváděly, se odvíjela od kategorie, do které byly zařazeny. Meretrices byl název pro počestné ženy, které v lupanáriích za úplatu pracovaly jako prostitutky. Famosae byly ženy z lepších rodin, které se jen stavěly do role prostitutek, aby se v lupanáriích mohly stýkat s muži. Jednalo se o tedy pouze o zábavu bohatých žen. Delicatae byly velmi drahé, luxusní prostitutky, obdoba řeckých hetér. Jedna z těchto delicatae jménem Flavia Domitilla se dokonce stala manželkou císaře Vespasiana. Doridy byla kategorie prostitutek, které svoji živnost mohly provozovat nahé. Basturaiae byla velmi zvláštní kategorie prostitutek, které svoje služby nabízely na římských hřbitovech a byly podrobeny přísnému dohledu berních úředníků. Poslední kategorií byly alicariae, pekařky, které pekly obětní chléb ve tvaru pohlavních orgánů a zákazníci si společně s jejich výrobky mohli koupit i pohlavní styk s nimi. V lupanáriích nabízeli svoje služby návštěvníkům i chlupci a muži. Homosexualita byla většinovou společností považována za přirozenou, orální a anální pohlavní styk byl navíc považován za účinnou prevenci před nechtěným početím. Ke změně tohoto náhledu došlo až v 1. století po Kristu, kdy císař Domitianus zakázal provozování mužské prostituce⁶. Na veřejných místech byla prostituce provozována pouze při velkých slavnostech, jindy byla pouliční prostituce potlačována a postihována. „Vzhledem k přísnému zákazu neregistrované a pouliční prostituce v Římě, rozmohla se divoká prostituce, a to především mimo Řím při hlavních silničních tepnách mocného impéria. Císařské silnice Via Sacra a Via Apia byly proslaveny stovkami prostitutek a prostitutů pokřikující na cestovatele a potencionální zákazníky“⁷. Stejně jako v současnosti i ve starověkém Římě vedly zákazy a regulace prostituce k jejímu částečnému zpřehlednění, současně však i k vytvoření míst, kde byla prostituce nabízena a provozována nelegálně bez jakýchkoliv pravidel. Specifickým jevem ve starověkém Římě byla prostituce vdaných žen. V knize autora Roberta Gravesa *Claudius bůh a jeho žena Messalina* je v jedné z kapitol popisováno, jak Messalina uzavře sázku s jednou z delicatae - Scyllou, která z nich bude mít za noc více milenců, přičemž Messalina sázku vyhrála⁸.

Ve starověkém Římě byla prostituce z pohledu většinové společnosti jistou formou otroctví a jak jsem již zmínila, převážná většina prostitutek pocházela z řad otrokyň. Otroctví bylo považováno za instituci velmi

⁶ Chrámové kněžky a sexuchtivá Antika aneb nejstarší dějiny prostituce, autor Svatava. Dostupné z <https://www.bezpasaka.cz/blog/chramove-knezky-sexuchtiva-antika-aneb-nejstarsi-dejiny-prostituce>

⁷ LACROIX, Paul. *Dějiny prostituce*. I. díl. Fontána, 2003. Vydání 1. ISBN 80-7336-056-X, str. 71

⁸ GRAVES, Robert. *Claudius bůh a jeho žena Messalina*. Odeon, 1972. Vydání 1. 602 22 865, str. 360

prospěšnou nejen společnosti, ale i římské říši a stejným způsobem bylo nahlíženo i na prostituci. Domnívám se, že významnou měrou k tomuto náhledu přispěla i značná tolerance a otevřenost v přístupu k sexu, volné lásce i homosexualitě a lesbickým vztahům. Slovo sex pochází z latinského výrazu secare a stejně jako toto slovo se ze starověkého Říma do zbytku světa rozšířila i prostituce. Domnívám se, že přístup starověkého Říma k prostituci, zřízení Státního úřadu pro prostituci a mravnostní policie položilo základy pro současné pojmání a regulaci prostituce stejně jako římské právo je základem současného evropského kontinentálního práva.

1.4. Středověk

Přestože existují i jiná časová vymezení, nejčastěji je za středověk označováno období ohraničené pádem Západořímské říše v r. 476 a objevením Ameriky Kryštofem Kolumbem v r. 1492.

V předcházejících částech své práce jsem popsala vývoj prostituce ve starověku a rovněž jsem zmínila historicky doloženou skutečnost, že naprostou většinu prostitutek v tomto období tvořily otrokyně. Ve středověku zůstala tato linie zachována, neboť křesťanská středověká společnost otroctví nikdy nezavrhl, zrušení otroctví nebylo považováno za křesťanský požadavek. Po celé období středověku tvořili značnou část tehdejší populace nevolníci, v 10. století činil počet nevolníků polovinu tehdejší populace a jejich počet v pozdějším období ještě narůstal. V tehdejší feudální společnosti byla práva nevolníků na svobodný život nulová, jejich feudální páni byli takřka neomezenými vládci nad jejich životy. Naprostá většina prostitutek ve středověku byly nevolnice, které přestože svoje řemeslo provozovaly ve velice nedůstojných podmínkách, přece jen byly schopny udržovat si provozováním prostituce alespoň minimální životní standard. Ve středověku došlo k nebývalému rozvoji kuplířství. Kuplíři takřka bez ustání ve městech i na venkově vyhledávali vhodné dívky a slibovali jim snadný život v přepychu. Dívky byly „ubytovány“ v nevěstincích, veškeré výdělky jim odebírali kuplíři jako splátky většinou smyšlených nákladů nebo pokut. Kuplíři nepocházeli jen ze spodních vrstev společnosti nebo z řad kriminálních, mezi kuplíře se často řadili i šlechtici či vážení měšťané.

Prostituční scéna byla ve středověku soustředěna do nevěstinců ve městech, na venkově byla tato forma prostituce prakticky neznámá. Podobně jako v období starověku i ve středověku byl provoz nevěstinců úřady sledován a různými nařízeními korigován. Důvodem byla snaha městských úředníků zajistit tímto způsobem nemalé příjmy do rozpočtů měst. Nevěstince se tak postupně stávaly budovami, které byly v majetku města, případně přímo vladaře. Prostituce byla provozována pod dohledem městských nebo královských či císařských úředníků, nevěstince požívaly ze strany úřadů ochrany, prostitutky, které v nevěstincích pracovaly byly organizovány do cechů a tímto způsobem i registrovány a kontrolovány. Kromě nevěstinců byla prostituce provozována i v ulicích měst, případně v chudinských čtvrtích za jejich hradbami. Přestože se úřady trvale snažily o potlačení pouliční prostituce, ve skutečnosti tato jejich snaha nebyla nikdy naplněna. Zde je namístě zmínit např. marné snahy vymýtit prostituci ve

Francii ve 13. století za vlády krále Ludvíka IX. Kromě prostituce provozované v nevěstincích a prostituce pouliční byla ve středověku rozšířena i prostituce příležitostná. Jednalo se o prostituci provozovanou v krčmách, tančárnách, lázních a lazebnách, kde prostituce byla ženami nabízena jako jakýsi doplněk k jejich profesi krčmářek a sklepnic, tanečnic a lazebnic. Rozšířené bylo provozování prostituce i mezi ženami, které nabízely místnosti ve svých domech či bytech k pronájmu studentům, obchodníkům nebo jiným profesím. Tyto ženy byly nezdědka váženými měšťankami a příležitostnou prostituci provozovaly s vědomím svých manželů. Pro všechny zmíněné kategorie žen znamenala prostituce přivýdělek k jejich hlavnímu zdroji obživy. Ve středověku byly prostitutky opovrhovanou sociální skupinou. Prostitutky často nazývané také nevěstky byly ženami, které byly „bezectné“ a návrat do normálního občanského života byl pro ně prakticky nemožný. Minulost prostitutky nemohla být vymazána ani řádným sňatkem s počestným mužem. Prostitutky měly předepsáno, jak se oblékat či jaké nosit doplňky oděvu, aby je bylo možno odlišit od počestných žen⁹. V období středověku se však opovrhování prostitutkami projevovalo i v řadě dalších oblastí jejich života. Většinová společnost tehdejší prostitutky považovala za ženy zcela bezprávné, neměly prakticky žádnou naději domoci se svého práva, pokud se staly obětí zločinu, svědectví prostitutky nemělo žádnou hodnotu a nebylo k němu přihlíženo. Prostitutky, které se v noci procházely v uličkách měst, byly často napadány skupinami mladíků, kteří nejprve vykřikli poběhlice, prostitutku dohnali a skupinově znásilnili, přičemž toto svoje jednání považovali za něco zcela běžného, v mnoha případech naopak prohlašovali, že tak chrání veřejnou morálku. Skutečným motivem však bylo vzrušení z páčání násilí a vědomí, že velmi pravděpodobně nebudou nijak potrestáni. Řada soudců v té době pokládala znásilnění prostitutky za legální věc a prohlašovali, že žena si za to může sama, protože se chovala vyzývavě¹⁰.

Velmi zajímavý je postoj, který ve středověku k prostituci zaujímala katolická církev. Církev brojila proti smilstvu, avšak proti prostituci nikdy aktivně nevystupovala. Měla pro tento přístup dva hlavní důvody. Středověká společnost se řídila zcela jinými pravidly než společnost současná a v důsledku těchto pravidel zůstávala nezanedbatelná část mužské populace svobodná – nemohli si sňatek z ekonomických důvodů dovolit nebo k němu nedostali povolení od svého pána. U těchto mužů vznikala velká pravděpodobnost toho, že poruší jedno z nařízení desatera a prostituce byla možností, jak toto nebezpečí eliminovat. Druhý důvod byl velmi prozaický –

⁹ Veselý, T. Veselý život nevěstinců: Středověká města provozovala vlastní hampejzy. Dostupné z <https://www.stoplusjednicka.cz/vesely-zivot-nevestincu-stredoveka-mesta-provozovala-vlastni-hampejzy>

¹⁰ Dějiny prostituce: Znásilnění se bralo jako prospěšná věc. Dostupné z <https://www.dotyk.cz/magazin/dejiny-prostituce-skupinove-znasilneni-se-bralo-jako-prospesna-vec-20160731.html>

byl to důvod ekonomický. Prostituce a příjmy z ní byly ve středověku pod kontrolou církve, respektive příjmy z prostituce plnily církevní pokladny. V zemích jako byla Anglie, Francie, Itálie nebo Německo církev velkou část nevěstinců kontrolovala nebo přímo vlastnila. V Londýně po několik století na základě královského výnosu veškeré příjmy z prostituce plynuly do pokladny londýnského biskupa. Když v Římě při stavbě Sixtinské kaple začaly docházet peníze na její dostavbu, papež Sixtus uvalil zvláštní daň na prostituci ve svatém městě a díky této dani bylo možno kapli dostavět a Michelangelo mohl vyzdobit její vnitřní prostory¹¹. Podle mého názoru se jedná o jedinečný příklad přizpůsobení teologických zásad reálným podmínkám chodu středověké společnosti.

„Proč se nikdy v historii nepodařilo organizovanou prostituci-ať už legální či nelegální-zlikvidovat? Z jednoduchého důvodu. Byl tu totiž vždy rozpor mezi teorií a praxí: teoreticky byli všichni osvícení pánové jednomyslně proti prostituci, ale v praxi byli všichni svorně pro prostituci-a to platí dodnes“¹².

1.5. Novověk

Na počátku 15. století, tedy ještě v období středověku, se konal v německé Kostnici velký církevní koncil, který odsoudil mistra Jan Husa jako kacíře k smrti. V Kostnici se shromáždil na tu dobu obrovský počet osob z řad církevních hodnostářů, šlechticů a jejich družin, vojáků i učenců. Současně s nimi se v Kostnici soustředilo značné množství prostitutek, které nacházely svoje klienty ve všech uvedených skupinách. Na konci éry středověku byla prostituce velmi rozšířená, domnívám se, že byla na jednom z vrcholů ve své historii a stejně tak tomu bylo i na počátku novověku. Prostituce byla v té době velmi rozšířena i ve svatém městě Římě, sídle papeže, hlavy katolické církve. Služeb kurtizán vedle šlechticů a významných měšťanů využívali i církevní hodnostáři. Kurtizány tvořily vrchol pomyslné hierarchické pyramidy prostitutek. Podobně jako hetéry ve starověkém Řecku byly kurtizány vzdělané ženy, které uměly číst, ovládaly zpěv, hru na hudební nástroje a kromě reprezentativního vzhledu byly na tehdejší dobu i značně emancipované. Prostituce byla stále pojmána jako živnost a jako taková byla daněna. Prostitutky podléhaly přísné kontrole, musely být viditelně označeny, nejčastěji červenou stužkou nebo nějakým odznakem na rameni. Toto označení nemusely nosit pouze kurtizány. Také v novověku se města s částečnou úspěšností snažila vymezovat lokality, kde bude prostituce provozována. Postupně začal do prostituce vstupovat nový fenomén, který prostituční scénu počal silně ovlivňovat. Tímto fenoménem byly pohlavní choroby, především syfilis, jehož šíření se začalo podobat epidemii. Především z tohoto důvodu začala města poskytovat prostitutkám i lékařské služby, v každém větším městě byli lékaři, kteří prováděli zdravotní

¹¹ Intimní historie-prostituce. Dostupné z <https://plus.rozhlas.cz/intimni-historie-prostituce-6633945> audio vstup Intimní historie-prostituce II

¹² Stríčky z dějin sexu:Nejstarší řemeslo IV. Dostupné z <https://www.relaxace.cz/stričky-z-dejin-sexu-nejstarsi-remeslo-iv>

kontroly prostitutek především kvůli zamezení šíření syfilisu. Současně se přidávala i další opatření a rozhodnutí související s epidemií této pohlavní choroby a syfilis se tak stal mnohem účinnějším regulátorem prostituce než všechna úřední omezení. Po skončení epidemie syfilisu byly ve městech opět zřizovány nevěstince, které byly většinou zdobnými stavbami, jež svým relativním luxusem měly obnovit důvěru zákazníků v nabízené služby prostitutek. Zřizovány byly i dvorní nevěstince, jejichž klienty byli příslušníci panovnického dvora i nejvyšší šlechta. Ve dvorních nevěstincích nabízely svoje služby výhradně kurtizány. Rozmach prostituce pokračoval i v 18. století, prostituce začala být považována za součást zábavního průmyslu a záhy byla jeho nejoblíbenější součástí. Například v Londýně se v té době na činnostech souvisejících s provozem nevěstinců podílel každý desátý obyvatel tohoto města.

Rovněž v novověku byly uskutečňovány více či méně intenzivní pokusy o potlačení prostituce nebo alespoň o její vytlačení z městského prostředí. V Benátkách byly na příkaz vlády všechny prostitutky vyhnány za hranice města, velmi brzy však byly pozvány k návratu do města, byly jim uhrazeny ušlé zisky a dokonce jim byly přiděleny nové byty. Vládnoucí vrstvy zjistily, že prostitutky jsou vlastně neoddelitelnou součástí státní politiky a jsou rovněž jedním z nejlepších zdrojů informací¹³. Paříž byla jedním z nejznámějších a nejvyhledávanějších měst kvůli nebývale pestré nabídce volné lásky a byla nazývána hříšným Babylonem. Pařížské prostitutky byly evidovány podle jmenných seznamů, vedením seznamů byl pověřen hlavní inspektor, který disponoval potřebným personálem. Hlavní inspektor měl od pařížské radnice příkaz snižovat počet prostitutek ve městě a tak bylo měsíčně kolem 400 prostitutek vykázáno za hranice města nebo umístěno ve špitálech pro podezření z nakažení pohlavními chorobami. Velkou nevoli budila prostituce rovněž u císařovny Marie Terezie. Ta vydala celou řadu zákonů, nařízení a pravidel, které měly za cíl prakticky zlikvidovat prostituci ve velkých městech. Pro účely kontroly a vynucování dodržování těchto předpisů byl vytvořen sbor strážců mravnosti, de facto mravnostní policie. Počátek 19. století předznamenával rozvoj kapitalismu jako dominantního způsobu fungování společnosti. To znamenalo i značné sociologické změny a s těmito změnami souvisely i změny v požadavcích klientů na prostitutky a způsoby poskytování jejich služeb. Postupně sílící velmi bohatá vrstva kapitalistů počala preferovat takový typ nevěstinců nebo veřejných domů, kde si mohli vybírat z velkého počtu dívek. Společně s těmito změnami rostly i požadavky na hygienické podmínky v tomto druhu podniků, na vzhled a současně i na společenské vystupování prostitutek a na jejich zdravotní stav. V polovině 19. století bylo jen v Paříži více jak 200 podobných veřejných domů. Současně započala i éra kabaretů a varieté, ve kterých se účinkující ženy po skončení svého vystoupení nebránily nabídkám přítomných hostů a působily i jako prostitutky. Tento vývoj pokračovalo po celé 19. století a na počátku 20. století.

¹³ Historie prostituce, kód autora ckc. Dostupné z <http://www.marketka.nepise.cz/65255-historie-prostituce.html>

Velkou změnou ve vývoji prostituce bylo vypuknutí 1. světové války v roce 1914. V průběhu války bylo ve všech válčících zemích mobilizováno více než 65 000 000 mužů, 8 500 000 bylo zabito, více jak 21 000 000 zraněno a dalších téměř 8 000 000 mužů bylo zajato nebo pohřešováno. V průběhu války došlo k posunům ve způsobu poskytování sexuálních služeb. Do organizování prostituce se zapojily armády, které pro své vojáky organizovaly nevěstince a to jak v budovách v blízkosti fronty, tak mobilní nevěstince, které se přesunovaly za vojáky téměř až do zákopů. V zázemí v blízkosti fronty docházelo postupem doby k rapidnímu snižování životní úrovně obyvatelstva a k rozšiřování příležitostné prostituce, kdy vdané ženy a vdovy provozovaly příležitostnou prostituci, aby získaly potraviny nebo oblečení pro sebe a svoje děti. V hlubokém zázemí prostituční scéna fungovala podobně jako před vypuknutím války. Příležitostná prostituce byla po ukončení války na vzestupu ve zbídačelém Německu. Nacistický režim se po roce 1933 s prostitucí vyrovnával tak, že prostitutky posílal do koncentračních táborů. Po vypuknutí 2. světové války se v německé armádě náhled na prostituci změnil a opakoval se scénář, který německá armáda využívala v průběhu let 1914 – 1918. Pro příslušníky německé armády byly opět k dispozici nevěstince v zázemí v těsné blízkosti fronty a v menší míře i nevěstince mobilní. Německá armáda dobyla a okupovala mnoho evropských zemí a němečtí vojáci tak využívali i služeb prostitutek a zavedené infrastruktury prostituční scény v těchto zemích, jako příklad je možno uvést Francii, Polsko nebo balkánské země. Lidské ztráty všech bojujících stran ve 2. světové válce byly mnohem vyšší než v prvním světovém konfliktu, počet padlých vojáků dosáhl téměř 24 000 000, a v důsledku toho se částečně opakovala i poválečná situace jednak v Německu, jednak v osvobozených evropských zemích. Dělení světa na dva soupeřící bloky však krátce po skončení války přineslo zcela rozdílný vývoj v obou částech. Zatímco v západním bloku zůstala prostituční scéna prakticky nezměněna stejně jako zůstalo nezměněno vnímání prostituce ze strany většiny společnosti, ve východním bloku byla situace zcela odlišná. Prostituce byla zcela neslučitelná s ideály socialistické morálky a pracující ženy a jako taková byla jednoduše prohlášena za zcela vymizelý a v socialistické společnosti neexistující jev. Skutečný stav byl značně odlišný a budu se mu blíže věnovat v následující kapitole.

Ve vývoji prostituce v období novověku považuji z mého pohledu za nejdůležitější dvě linie. První linie navazovala na rozvoj prostituce ve starověku a středověku. Prostituce byla nadále soustřeďována ve městech a na venkově prakticky neexistovala. Nijak zásadně se neměnil ani náhled katolické církve na problematiku prostituce. Pokusy o potlačení nebo úplné vymýcení prostituce byly až do poloviny 20. století spíše výjimečné a pohled většinové společnosti na prostituci se nijak zásadně neměnil. Rozsáhlejší změny do vývoje prostituce vnesly až obě světové války a následně období po 2. světové války. Vývoj prostituce v novověku kopíroval i přechod od feudální společnosti ke společnosti průmyslové a konzumní. Prostituce se výrazně komercializovala, přizpůsobovala se změnám v sociální struktuře společnosti a stávala se postupně samostatným komerčním odvětvím. Druhá linie podle mého názoru s touto první velmi úzce souvisí. S tím, jak se prostituce stávala víceméně jedním z oborů podnikání a navazovala se na ní

celá řada dalších činností, rostla potřeba státních orgánů získat nad prostitucí nezbytnou kontrolu a vytvořit nástroje pro potlačování negativních jevů, které s prostitucí souvisí. Postupně se vytvořily tři základní formy pojmání prostituce, o kterých budu hovořit v jedné z následujících kapitol své bakalářské práce.

2. Prostituce na území Československa a České republiky

Na našem území se prostituce v různých historických obdobích vyvíjela stejně jako tomu bylo v jiných zemích.

Za období rozkvětu, za jakousi „zlatou éru“ prostituce je v českých zemích možno označit období 14. a 15. století. Poté následovalo až do 18. století období represe, kdy byla prostituce nelegální a byla státními orgány potírána a stíhána. Následovalo období, kdy v českých zemích byla prostituce tolerována a pro její provozování byla stanovena jasná pravidla. Jedná se o období reglementačního přístupu k prostituci, prostituce byla tolerována, byla legální živností. Jako u každého živnostenského oboru i pro prostituci byla stanovena jasná pravidla. Období reglementačního přístupu skončilo v roce 1922, kdy zákonem byly zrušeny nevěstince a všechny ostatní podniky, kde byla prostituce nabízena či provozována. Od roku 1922 až do současnosti je v českých zemích uplatňován aboliční přístup k prostituci, prostituce je ze strany státu tolerována a pro její provozování nejsou stanovena prakticky žádná pravidla. V předválečné Československé republice tak prostitutka měla plnit jedinou povinnost, kterou byla registrace.

Pozoruhodným obdobím je z několika důvodů éra socialistického Československa, tedy období let 1948 až 1989. Prostituce v tomto období oficiálně vlastně vůbec neexistovala, dle prohlášení tehdejších státních představitelů de facto zcela vymizela, přičemž zdůvodnění tohoto dosaženého stavu bylo nehoráznou politickou floskulí. Prostituce ve skutečnosti v jisté formě, v jistém prostředí přetrvávala po celé toto období a částečně byla i některými státními orgány řízena.

Se změnou politických poměrů v závěru roku 1989 došlo k zásadní změně i na prostituční scéně v našich zemích. Vzestup prostituce po roce 1989 však přinesl především řadu společenských problémů, ať již problémů sociologických, kriminologických nebo ekonomických.

2.1. Prostituce na území Československé republiky

V období od vzniku samostatného Československa v říjnu roku 1918 do února roku 1948 prošla prostituční scéna několika etapami, které se od sebe velmi podstatně lišily v oblasti přístupu státních orgánů k této problematice.

Císařovna Marie Terezie prostituci odsuzovala a za její vlády byl přístup státních orgánů přísně prohibiční. Prostituce byla pojímána jako nežádoucí jev a prostitutky byly přísně trestány. Po nástupu syna císařovny Marie Terezie Josefa II. na habsburský trůn byl v roce 1787 přijat první moderní trestní zákoník¹⁴, který zrušil fungování komise cudnosti a na území monarchie začal být uplatňován přístup reglementační. Po vzniku samostatné Československé republiky dne 28. října 1918 zůstala nadále v platnosti naprostá většina zákonů rakousko-uherské říše a jejich nahrazování československými zákony probíhalo postupně. Stejně tak tomu

¹⁴ LENDEROVÁ, Milena. Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky. Karolinum, 2002. Vydání první. ISBN 80-246-0379-9, str. 28

bylo i v oblasti prostituce, kde i nadále byl uplatňován reglementační přístup státních orgánů k prostitutkám. Prakticky již od roku 1919 se na území Československé republiky začaly projevovat snahy o ukončení reglementačního přístupu a zavedení přístupu aboličního. Vedle zastánců zachování reglementačního přístupu se objevovaly také návrhy na návrat k prohibičnímu přístupu, včetně tak radikálních návrhů, aby byly trestány jak prostitutky, tak i jejich zákazníci nebo třeba i pronajímatelé místností, kde by prostituce byla provozována.

Argumenty pro přijetí aboličního přístupu převážily a přístup státních orgánů Československé republiky k prostituci doznal změn. Zákonný rámec pro tyto změny vytvořil zákon č. 241 O potírání pohlavních nemocí, který byl přijat dne 11. července 1922 a stal se prvním aboličním zákonem ve střední Evropě¹⁵. Tento zákon zrušil reglementaci prostituce a zakázal zřizování a provozování nevěstinců. Žádným způsobem však neomezoval pouliční prostituci. Prostituce tak sama o sobě nebyla trestná, nový trestní zákoník Československé republiky však postihoval trestné činy kuplířství, šíření pohlavní choroby a další trestné činy, související s prostitucí. Uvedený zákon měl podle jeho tvůrců a předkladatelů zlepšit postavení žen, které provozovaly prostituci a měl jim poskytnout zvýšení osobní svobody odstraněním některých povinností spojených s reglementačním přístupem státu k prostituci. Ve skutečnosti zákon č. 241 neměl zdaleka tak kladný účinek, jak jeho předkladatelé předpokládali a slibovali. Namísto nevěstinců nastoupily bary, vinárny, kavárny a kabarety, přestože vládní nařízení ukládalo živnostenským úřadům, aby při vydávání živnostenských povolení na tyto možnosti zneužití pamatovaly a bránily jim. Výrazně se zvýšil finanční obrat hodinových hotelů¹⁶. Pouliční prostituce se soustřeďovala především do velkých měst, v Praze nejvíce prostitutek nabízelo svoje služby na Starém Městě a Novém Městě pražském v okolí ulic Kožná, Železná, Celetná, Školská, Na Bojišti, Pařížská a v ulicích čtvrtí Karlín a Žižkov. Zvýšila se rovněž tzv. „bytová prostituce“, jakási obdoba současných privátů.

Diskuse o účinnosti aboličního přístupu k prostituci pokračovaly v Československé republice až do vypuknutí 2. světové války. Velmi často zaznívala argumentace, že zákon č. 241 vlastně přinesl pro prostitutky ničím neomezovanou svobodu pro provozování jejich živnosti a nijak je nemotivoval k tomu, aby se svým „řemeslem“ skončily a vrátily se do běžného života. Aboliční přístup k prostituci byl v našich zemích aplikován až do únorových událostí v roce 1948 a změny společenského zřízení.

Aboliční přístup k prostituci, který byl zaveden krátce po vzniku samostatného Československa byl, jak se domnívám, výsledkem snahy o odstranění jakéhosi „kořistění státu“ z provozování prostituce a omezování osobní svobody prostitutek ukládáním povinností. Nemalou roli v tomto případě mohla sehrát i snaha zbavit se pořádků, které v rakousko-uherské monarchii byly zavedeny několik století. Zákon č. 241 obsahoval i několik

¹⁵ LENDEROVÁ, Milena. Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky. Karolinum, 2002. Vydání první. ISBN 80-246-0379-9, str. 51

¹⁶ LENDEROVÁ, Milena. Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky. Karolinum, 2002. Vydání první, ISBN 80-246-0379-9, str. 55

ustanovení, ve kterých zřetelně spatřuji snahu o sociální pomoc prostitutkám, které chtěly skončit se svým řemeslem a chtěly by se vrátit do běžného života. Jednalo se o pomoc, která měla být poskytována státními orgány a hrazena ze státního rozpočtu. Za první republiky bylo ve Vinohradské nemocnici (dnes Fakultní nemocnice Královské Vinohrady) určeno třicet lůžek pro léčení pohlavně nakažených prostitutek. Nabídka ale poptávce zdaleka nestačila, konstatováno bylo v roce 1939 v periodiku Pohlednice¹⁷. To, že změna přístupu státu k prostituci nepřinesla v poválečném Československu očekávané výsledky, bylo podle mého názoru způsobeno určitými limity, které ve společnosti postavené na základech kapitalismu a svobodného podnikání není možno překročit. Již zrušení nevěstinců bylo z pohledu svobody podnikání vnímáno jako kontroverzní krok. Velmi záhy se projevilo, že v prostředí svobodného podnikání nelze účinně kontrolovat bary, vinárny, kabarety a hotely a ani nelze nijak omezovat vydávání živnostenských oprávnění pro jejich provozování. Výraznou paralelu spatřuji i v tom, že v jedné z předchozích kapitol jsem popsala, jak se nástupem industrializace v novověku stalo z prostituce obchodní odvětví a prostituční scéna se z nevěstinců rozšířila i do kabaretů a varieté, přičemž k obdobnému vývoji došlo v našich zemích po roce 1922.

2.2. Prostituce na území Československé socialistické republiky

Po zahájení období budování komunismu v únoru 1948 došlo na našem území k radikálním změnám ve všech oblastech života. S úsilím o budování socialismu velmi úzce souviselo i prosazování přetváření postojů jednotlivců, pracovních kolektivů, rodin a tím i všech obyvatel tehdejšího Československa. Socialistická morálka se stala každodenně skloňovaným pojmem ve všech sdělovacích prostředcích a prostituce s ní byla naprosto neslučitelná. To vytvořilo na území tehdejšího Československa velmi jedinečné prostředí v oblasti prostituce. Formálně Československá socialistická republika nadále uplatňovala aboliční přístup k prostituci, ve skutečnosti však došlo k vytvoření velmi originálního prostředí, ve kterém byl de facto uplatňován přístup represivní, v kombinaci s politickými proklamacemi o tom, že prostituce naprosto vymizela ze života tehdejší společnosti. De iure byl v právním řádu Československé socialistické republiky zachován aboliční princip, jeho uplatnění v běžném životě však bylo znemožněno některými ustanoveními trestního zákona a zákona přestupkového.

V průběhu roku 1948 byly všechny ženy, o kterých bylo známo, že pracují jako prostitutky, poslány do zvláštních táborů na „převýchovu“ v intencích nové socialistické morálky. Tento proces byl ukončen v průběhu roku 1951 a prakticky všechny ženy se po návratu z převýchovných táborů vrátily na prostituční scénu. V Československu v té době probíhal bouřlivý

¹⁷ KOPÁČ, Radim, SCHWARZ, Josef. Nevěstince a nevěstky, Obrázky z erotického života Pražanů. Nakladatelství Paseka, 2013. Vydání první. ISBN 978-80-7432-316-4, str. 224

proces znárodnování, kolektivizace zemědělství, na odiv bylo ve všech sdělovacích prostředcích stavěno nadšení všech obyvatel pro nové státní zřízení, ochota pro brigádnickou práci ve volných dnech, byl odsuzován bezpracný způsob života, nepřetržitě bylo apelováno na socialistickou morálku. Do tohoto rámce by se vůbec nehodilo přiznání, že kromě nadšené práce v továrnách, hutích a dolech může být zdrojem příjmů i provozování prostituce.

Všechny bary, kabarety, tančírny a kavárny, ve kterých do února 1948 pracovaly prostitutky, byly uzavřeny, respektive služby prostitutek zde již nebyly nabízeny. Nebyla však vymýcena pouliční prostituce ani prostituce provozovaná v bytech. Domnívám se, že především z politických důvodů bylo vyloučeno, aby se přístup tehdejšího Československa z aboličního změnil na prohibiční, znamenalo by to v podstatě přiznání skutečnosti, že socialistická morálka není zdaleka vlastní všem obyvatelům. V průběhu 50. let tak bylo téma prostituce postupně upozaďováno ve sdělovacích prostředcích se zdůvodněním, že socialistická žena se prostituce nedopouští, neboť tato činnost je neslučitelná s jejím morálním profilem. Častým argumentem rovněž bylo, že v podmínkách, které umožňují plnou zaměstnanost všem obyvatelům, postrádá prostituce i v minulosti tak často zmiňovaný aspekt jediné možnosti obživy. Prostituce však ze života společnosti nevymizela a postupně byla rozšiřována opatření, která byla ze strany státních orgánů přijímána. V trestním zákoně, přijatém v roce 1960, ustanovení § 203 o příživnictví znamenalo praktické znemožnění aboličního přístupu k prostituci. Přestože hned následující ustanovení § 204 o kuplířství ponechalo trestné pouze kořistění z prostituce a o trestnosti prostitutek se nezmiňovalo, realita byla jiná. Ustanovení o příživnictví dávalo všem občanům povinnost být zaměstnán, tzv. „mít razítko v občance“. Prostituce však nebyla v socialistickém Československu považována za zdroj obživy a stát tak vlastně skrytým způsobem nepřímo uplatňoval prohibiční přístup. Obdobná ustanovení postihující ženy nabízející prostituční služby obsahoval i tehdejší zákon o přečinech a přestupkový zákon.

V některých bakalářských i diplomových pracích i člancích na téma prostituce jsem zaznamenala tvrzení, že prostituce byla provozována poté, co se ženy vrátily ze svého legálního zaměstnání. „Prostituci se tak většina žen a výjimečně mužů věnovala z prospěchářství. Pracovní doba se tak odehrávala během nemocenské nebo mezi směnami v jiné práci“¹⁸. Při rozhovorech s některými odborníky jsem se však dozvěděla, že prostitutky v té době měly legální zaměstnání, tzv. „razítko v občance“, toto zaměstnání však bylo fiktivní a ve skutečnosti do něj ženy nedocházely. Jejich práci v tomto fiktivním zaměstnání vykonávaly najaté osoby, které si ženy platily. Sociální práce zaměřená na prostituční scénu nebyla vykonávána, prostituce oficiálně neexistovala. Sociální práce v období let 1948–1989 oproti současnosti měla zcela jiný charakter, socialistická společnost dle prohlášení tehdejších představitelů netrpěla žádnými sociálními problémy, vzhledem

¹⁸ Komunisté si s prostitucí nevěděli rady. Tak to soudruzi řešili po svém. Dostupné z <https://www.ctidoma.cz/zajimavosti/prostituce-za-socialismu-zakazana-cinnost-fungovala-i-pres-zakaz-tehdejsiho-rezimu-62610>

k plné zaměstnanosti neexistovala chudoba ani skupiny sociálně vyloučených obyvatel, drogová závislost, alkoholová závislost byla pojmána jiným způsobem. Určitý druh prostituce a určitá kategorie prostitutek byla státními orgány tolerována, respektive využívána. Jednalo se o ženy, provozující prostituci v mezinárodních hotelích a privátech, kde klienty byli občané především západních zemí. Státní bezpečnost s touto kategorií prostitutek spolupracovala, v některých případech je i přímo úkolovala a získané informace následně využívala pro svoji činnost. Zde spatřuji paralelu se situací v novověkých Benátkách, kterou jsem popsala v předchozí části.

2.3. Prostituce na území Československé a České republiky po změně společenského zřízení v roce 1989

V závěru roku 1989 došlo v naší zemi k událostem, které ve svém důsledku vedly ke změně společenského zřízení. V souvislosti s tím došlo ke změnám ve všech oblastech života naší společnosti. Ať již se jednalo o změny politické, ekonomické, právní nebo sociální, jednalo se o změny velmi radikální a také velmi rychlé.

Ke stejně radikálním změnám došlo i na prostituční scéně na našem území. Největší vliv měly změny politické a právní. S otevřením státní hranice započal čilý turistický ruch, který se na prostituční scéně tehdejší Ještě Československé republiky projevil čistě ekonomickým, tržním faktorem – obrovským nárůstem poptávky po prostitučních službách. Společně s tím se projeví i změny právní, především pak novelizace trestního zákona a zrušení ustanovení § 203 o příživnictví. Současně Československá republika nadále zastávala aboliční přístup k prostituci a tyto tři faktory měly zásadní vliv v oblasti nabídky prostitučních služeb. Prostituce se během velice krátkého období rozrostla do takových rozměrů, které předčily i poměry v naší zemi v období let 1918-1948.

Stejně jako za dob tzv. „první republiky“ se prakticky ve všech větších městech začaly otevírat noční kluby, nabízející služby prostitutek. Současně se však začaly možná v ještě větším měřítku objevovat noční kluby v příhraničních oblastech, sousedících s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo. Kluby v příhraničních oblastech přinášely majitelům obrovské zisky, prostituční služby zde nabízely nejen ženy z České republiky, ale i ženy ze zemí bývalého Sovětského svazu, Bulharska, zemí bývalé Jugoslávie, později ze Slovenska. Velice známou se kromě některých oblastí v severních a jižních Čechách stala trasa hraniční přechod Hatě – Znojmo, která byla na přelomu milénia doslova lemována nočními kluby.

Otevření státních hranic přineslo rovněž nevídaný rozvoj nákladní automobilové dopravy. S tím souvisel i rozvoj nabídky prostitučních služeb na parkovištích a odpočívadlech pro kamiony a v blízkosti motorestů. Jednalo se o specifický druh pouliční prostituce, obecně známými místy se stalo například parkoviště kamionů a přilehlý motorest v Rudné, pouliční prostituce v Dubí nebo nabídka prostitučních služeb na parkovištích v blízkosti hraničních přechodů.

Pouliční prostituce ve velkých městech se rovněž velice brzy vrátila do svých tradičních míst, kde byla provozována i v dobách tzv. „první

republiky“. V hl. městě Praze to byly především ulice Perlová, spodní část Václavského náměstí, okolí Hlavního a Masarykova nádraží, okolí Staroměstského náměstí.

Současně opět v kontextu s otevřením státních hranic a podstatným zjednodušením a především odpolitizováním výjezdních formalit začala česká prostituční scéna expandovat i do zahraničí. Prostitutky z České republiky a Slovenské republiky začaly působit nejen v nočních klubech v příhraničních oblastech se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem, ale rovněž ve Velké Británii nebo Itálii.

Velmi rychle se počala rozvíjet i nabídka tzv. „eskortních“ služeb, kdy za klienty začaly dojíždět nejen prostitutky pracující v nočních klubech, ale i ženy pracující v tzv. „privátech“. Priváty, tedy prostituce provozovaná v pronajatých bytech v činžovních domech je v současné době pravděpodobně nejrozšířenější formou nabídky prostitučních v České republice. Počet nočních klubů se od počátku milénia prakticky nepřetržitě snižuje a nic nenasvědčuje tomu, že by se tento trend měl zastavit.

Po roce 1990 se běžnou součástí nabídky prostitučních služeb stala i homosexuální prostituce. Stejně jako „klasické“ noční kluby, začaly se objevovat i obdobné podniky pro homosexuály. V hlavním městě Praze to bylo několik nočních klubů v Modřanech, noční klub „Drakes“ na Smíchově nebo již zaniklý klub „Pinocchio“ v blízkosti Hlavního nádraží.

3. Pojetí a přístupy k prostituci z pohledu práva

Přístupy k prostituci se v historii lidstva vyvíjely a tomuto vývoji jsem věnovala úvodní kapitolu své práce. V období novověku se ustálily tři způsoby přístupu k prostituci a tyto jsou v nezměněné podobě uplatňovány i v současnosti.

Způsoby přístupu k prostituci jsou dle mého názoru především vyjádřením náhledu většinové společnosti na tento fenomén. Poměrně pravidelně jsou v řadě zemí přístupy k prostituci předmětem odborných i laických diskusí a v některých zemích dochází i ke změnám těchto přístupů, kdy jsou pravidla zpřísnována nebo naopak zmírňována. Pojetí a přístupy k prostituci se do života společnosti v jednotlivých zemích promítají v celé řadě oblastí, ať již jde o sociologické, ekonomické, zdravotní či právní aspekty. V této kapitole své práce se budu věnovat odlišnostem třech současných ve světě uplatňovaných přístupů k prostituci z pohledu právního.

3.1. Represivní přístup k prostituci

Represivní přístup k prostituci bývá rovněž nazýván jako přístup prohibiční. Jak již vyplývá z označení represivní, v rámci tohoto přístupu je prostituce vnímána jako jev negativní, pro společnost škodlivý a subjekty, které se na provozování prostituce podílejí, jsou státními orgány postihovány. Těmito subjekty mohou být primárně ženy nebo muži nabízející prostituční služby, kuplíři, kteří využívají žen provozujících prostituci, ale rovněž jejich klienti-zákazníci stejně tak jako třeba majitelé nebo pronajímatelé prostor, kde je prostituční činnost vykonávána. Prostituce je v rámci tohoto přístupu vnímána jako sociální deviace.

Represivní přístup k prostituci byl v historii lidstva uplatňován opakovaně především v období středověku a novověku. V úvodní části své práce jsem popsala snahy úřadů vymýtit prostituci ve Francii ve 13. století v období vlády krále Ludvíka IX., vypovězení prostitutek z Benátek, vyhnání kurtizán ze zahrad Palais Royal ve Francii v první polovině 19. století nebo represe rakouské císařovny Marie Terezie zaměřené na prostitutky ve Vídni. Veškeré tyto snahy o potlačení prostituce byly směřovány proti ženám, které prostituci provozovaly, represivní postup byl zaměřen přímo na tyto ženy. V pozdějším období se represivní činnost státních úřadů zaměřila na kuplíře a v některých případech i na majitele nebo pronajímatele prostor, kde byla prostituce provozována. Majitelé nebo pronajímatelé prostor, které sloužily k provozování prostituce, byli od roku 1922 postižitelní i v tehdejší Československé republice, jak jsem podrobněji popsala v jedné z předcházejících kapitol.

Represivní přístup je možno uplatňovat v různých variantách, lze postihovat všechny subjekty, které jsem vyjmenovala nebo lze postihovat jen některé z nich. Prakticky ve všech variantách jsou represemi postihováni kuplíři.

V současnosti je represivní přístup na evropském kontinentě uplatňován v Norsku, Švédsku a Rumunsku. V těchto zemích je postihován klient, žena

nabízející prostituční služby není trestně stíhána. Základem této varianty je názor, že prostituce je de facto druhem násilí páchaného na ženách a konzumenti prostitučních služeb-klienti jsou tedy považováni za pachatele trestného činu. Obdobný přístup je uplatňován i řadě států v USA. Domnívám se, že tento pohled se značně vymyká obecným zásadám trestního práva, kde poškozeným či obětí trestného činu je subjekt, který neprojevuje žádnou vědomou iniciativu směřující k tomu, aby mu pachatel trestného činu způsobil nějakou újmu. Napadá mě otázka, jak by v těchto zemích byl posuzován návrh, aby nebyl trestně postižitelný drogový dealer, ale pouze zákazník, který využije jeho nabídky a drogu si od něj koupí.

Švédské království uplatnilo princip pojetí prostituce jako násilí páchaného na ženách ve svém právním řádu v roce 1999 a učinilo tak jako první země na světě. Toto pojetí vychází z premisy, že klíčovou příčinou existence prostituce je poptávka¹⁹. Násilí páchané na prostitutkách by tedy v tomto pojetí skončilo v okamžiku, kdy by nebyla žádná poptávka po jejich službách. Domnívám se, že v běžném životě jakékoliv společnosti by tohoto cíle mohlo být dosaženo pouze za předpokladu, že by všichni muži-zájemci o prostituční služby byli buďto uvězněni nebo represemi odstrašeni natolik, že by se obávali prostitutky kontaktovat. Nejsem však přesvědčena, že tohoto stavu může být někdy vůbec dosaženo. Obhájci kriminalizace poptávky po komerčních sexuálních službách tvrdí, že v důsledku represivní politiky je dnes ve Švédsku nižší poptávka po komerčních sexuálních službách. Je pravděpodobné, že zákon ve Švédsku přispěl ke snížení poptávky po komerčních sexuálních službách, a rovněž tak je pravděpodobné, že tento zákon přispěl k přemístění poptávky do jiných segmentů prostitučního trhu, jako jsou soukromé prostory a cesty do zahraničí. To potvrzují zprávy o mužích, kteří ze Švédska cestují do Dánska, Finska nebo Lotyšska za účelem využití komerčních sexuálních služeb v těchto zemích²⁰. Domnívám se, že se zde velmi znatelně projevuje, jak problematický a neefektivní je represivní přístup. Již samotný rozsah možných variant represivního přístupu od „budeme postihovat všechny a všechno“ po „budeme postihovat jen někoho a něco“ dle mého názoru nenasvědčuje tomu, že by represivní přístup byl postaven na nějaké pevné a jasné myšlence. Jak jsem již popsala, represe v historii lidstva navíc problém prostituce nikdy uspokojivě nevyřešila. Kromě represe v oblasti trestního práva rozeznáváme i represí v oblasti práva správního, nejčastěji se jedná o různé formy přestupků.

Represivní přístup přináší do života společnosti i další nebezpečný jev. Tímto jevem je častá diskriminace žen, nabízejících sexuální služby ze strany bezpečnostních a soudních orgánů. Policejní sbory a často i státní zástupci nahlíží na prostitutky jako na ženy „jiné kategorie“, u které je podle jejich názoru třeba vyloučení, aby taková žena mohla být znásilněna. Tento

¹⁹ JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie, str. 19. Dostupnost na <https://www.theses.cz>

²⁰ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí-Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Vydání první. ISBN 978-80-7419-149-7, str. 55

přístup ve svém důsledku vede k vědomému tolerování trestné činnosti a narušování právního principu rovného přístupu ke spravedlnosti. „Bezrestnost a diskriminace v přístupu ke spravedlnosti – sexuální pracovnice jsou ohroženou skupinou a je na nich pácháno násilí, včetně nejzávažnějších forem – např. ve Spojených státech amerických je počet zabití u sexuálních pracovnic a pracovníků 17krát vyšší než u běžné populace. Zároveň, jak již bylo zmíněno, v mnoha režimech čelí policejnímu násilí a setkávají se s odporem vůči přijímání hlášení o zneužívání, včetně např. předsudečného a diskriminujícího pohledu na to, že sexuální pracovnice nemůže být obětí znásilnění. Rovněž strach z toho, že budou považovány za pachatelky (v případě uplatňované kriminalizace vůči sexuálním pracovnícím), vede k tomu, že sexuální pracovnice násilí na nich páchané obvykle neohlašují²¹“.

V zemích, které uplatňují represivní přístup, je prostituce činností latentní, zakrývanou a s výjimkou prostituce pouliční tedy obtížně sledovatelnou. Pro sociální práci to představuje značnou komplikaci. Sociální pracovníci potřebují dle mého názoru dlouhou dobu, aby byli schopni určit podniky a soukromé byty, ve kterých je prostituce provozována, pokud se jim to vůbec podaří. I když se podaří tato místa nalézt, je značně obtížné zde zahájit jakékoliv aktivity, byť by se jednalo třeba jen o preventivní anonymní zdravotní vyšetření.

3.2. Reglementační přístup k prostituci

Reglementační přístup pojímá prostituci jako jev, který není možno žádnými prostředky zcela eliminovat a proto pokládá za nutné vytvořit právní odpovídající právní rámec. Stát v tomto případě vnímá prostituci jako živnostenský obor, byť obor velmi specifický. Prostituce je v rámci reglementačního přístupu definována a jsou jasně stanoveny práva a povinnosti, které se přibližují podmínkám v jiných oborech podnikání, provozování živnosti. Je využívána řada možností od udělování licencí pro noční kluby nebo veřejné doby přes vedení evidence prostitutek státními úřady až po odvody daní. Odpůrci reglementačního přístupu často používají argumentaci, že tímto přístupem se stát dostává do pozice kuplíře. Tento argument mi však připadá poměrně lichý. Stát v tomto případě žádným způsobem z ničeho bezpracně nekořistí, stát pouze z mého pohledu po velmi racionální úvaze stanovuje konkrétní pravidla v určitém oboru. Neznamená to dle mého názoru, že by takový stát považoval prostituci za jev morálně zcela přijatelný, toliko reguluje jev, který se v celé historii lidstva nepodařilo odstranit.

V souvislosti s reglementačním přístupem je často používán i pojem legalizace prostituce. Z právního pohledu je legalizace bezvýjimečným pojetím prostituce jako živnostenské, výdělečné činnosti včetně odvádění

²¹ KUTÁLKOVÁ, Petra, FRÝBERT, Jiří, POLÁKOVÁ, Jana. Jde to i jinak organizace Rozkoš bez Rizika. Vyдала ROZKOŠ bez RIZIKA z.s., 2016. ISBN : 9 788027 005642, str. 22

daní a částek na sociální pojištění. Prostitutky jsou v rámci tohoto přístupu vnímány jako součást společnosti a vytrácí se zde prvek morálního odsouzení prostituce ze strany státu jako je tomu u přístupu reglementačního.

Porovnáním reglementačního přístupu k prostituci s dalšími dvěma užívanými metodami přístupu státu k prostituci nabývám dojmu, že reglementační přístup je nejsrozumitelnější, nejlépe uchopitelný a rovněž i nejvíce zaměřený na důstojné společenské postavení žen, které prostituci provozují. Domnívám se, že je postaven na velmi racionální úvaze o tom, že prostituce je jev, který ze společnosti nelze v žádné době a žádným způsobem bezezbytku odstranit. Tento můj závěr je podpořen i úvodní částí mé práce, kde popisují vývoj prostituce v jednotlivých etapách historie lidstva. Ztotožňuji se s principem, že maximálního zúžení prostoru pro nezákonné aktivity se nejlépe dosáhne zprůhledněním určitého prostředí a stanovením jasných a přitom nijak drakonických pravidel. Reglementační přístup tento princip respektuje a jsem přesvědčena, že uznání prostituce jako výdělečné činnosti znatelně zužuje prostor pro nezákonné aktivity kuplířů nebo obchodníků s lidmi.

V současnosti je reglementační přístup k prostituci uplatňován z evropských zemí v Rakousku, SRN, Nizozemí, ve světě např. v Mexiku a na Novém Zélandu.

3.3. Aboliční přístup k prostituci

Aboliční přístup k prostituci svým pojetím zaujímá postavení kdesi uprostřed mezi přístupem represivním a přístupem reglementačním. Z každého z těchto přístupů přejímá některé prvky, celkově se svou filosofií více blíží přístupu reglementačnímu.

Aboliční přístup vychází z principu, kdy provozování prostituce, tedy nabízení prostitučních služeb není nijak stíháno, ale tato činnost není ani nijak regulována. Trestně stíhány jsou primárně skutky jako je kuplířství, případně obchodování s lidmi, což jsou trestné činy charakteru obecnějšího a jejich spáchání není vázáno pouze na provozování prostituce v tradiční formě. Prostitutky se v prostředí aboličního přístupu vystavují postihu většinou v rovině přestupků, například přestupků proti veřejnému pořádku nebo přestupků proti občanskému soužití. Abolice se tedy na rozdíl od represivního přístupu nezaměřuje na trestání prostituce jako jevu, současně však aboliční přístup dává najevo, že prostituci považuje za neslučitelnou s tradiční morálkou natolik, že jí odmítá uznat jako běžný způsob výdělečné činnosti.

Aboliční způsob vnímání prostituce myslím nejzřetelněji odráží celý rozsah problematiky prostituce a jejího vnímání ve společnosti. Jak jsem již uvedla, svým pojetím se značně přibližuje přístupu reglementačnímu, na rozdíl od něj však neuznává prostituci jako způsob výdělečné činnosti. Aboliční přístup má svoje počátky na konci 19. století a u jeho zrodu stála činnost hnutí žen provozujících prostituci, které začaly usilovat o plné navrácení všech svých občanských práv. Základním argumentem pro toto úsilí byl názor, že je jejich svobodnou volbou, zda budou nabízet svoje tělo

klientům a budou si od klientů za tyto služby nechat platit. K tomuto názorovému základu však abolicie ve světě nikdy nedospěla, prostituce je stále považována za činnost neslučitelnou s dobrými mravy a proto není v aboličním pojetí považována za výdělečnou činnost se stejným statutem jako ostatní profese. V podmínkách aboličního přístupu je tedy prostituce stále považována za negativní jev, je však státem trpěna²². Do aboličního přístupu k prostituci se rovněž nejvýrazněji ze všech tří přístupů promítají genderové názory na prostituci, respektive nejednotnost těchto názorů. Mezi feministkami zdaleka nepanuje shoda v názorech, jak by mělo být přístupováno k problematice prostituce obecně a jak by stát nebo společnost měla s tímto jevem nakládat. Většinová shoda však panuje ve stanovisku, že prostituce je genderovou záležitostí, protože rozložení mužů a žen v pozicích klientů a osob v prostituci ukazuje, že muži tvoří v drtivé většině poptávku a ženy nabídku²³. Pravděpodobně nelze nalézt argumenty, které by toto tvrzení vyvracely. Přesto však je obtížné v tomto množství argumentů nalézt odpověď na otázku, proč se vytratil původní cíl aboličního hnutí prostitutek a aboliční přístup je ze všech tří užívaných přístupů nejméně jednoznačný a nejobtížněji uchopitelný. Jasnou odpověď nelze nalézt ani v historii prostituce, kterou jsem popsala v úvodní části mé práce.

Z pohledu právního se aboliční přístup jeví jako přístup poměrně jednoznačný, tuto domněnku podporuje i značně zjednodušené shrnutí, které by mohlo mít např. následující znění : „prostituce sama o sobě trestná není, trestné je kořistění z prostituce, respektive nucení k provozování prostituce“. Největší problém aboličního přístupu však spatřuji ve skutečnosti, že prostitutky ponechává v jakémsi „právním vakuu“. Jaká je odpověď na otázku, proč aboliční přístup uznává, že prostituce je pro ženu zdrojem příjmů a přitom jej neuznává jako plnohodnotný příjem tak, jak je tomu u ostatních profesí? Proč nemůže prostitutka požívat stejné ochrany živnostenského zákona jako pracovnice v ostatních profesích? Jaký je skutečný rozdíl mezi pornoherečkou a prostitutkou z pohledu podstaty činnosti, která je zdrojem jejich příjmů? Jak jsem již uvedla, i mezi feministkami existuje velká řada názorů na to, jak pojmout prostituci v České republice. Z prostudovaných pramenů jsem nabyla dojmu, že současný aboliční přístup není považován za nejvhodnější a výrazně lépe je hodnocen přístup reglementační, především proto, že uznává svobodnou možnost volby ženy. I tak však přetrvává obrovské množství otázek, které by musely být diskutovány při snaze o nalezení nejobtímnějšího přístupu k prostituci. Blanka Bellak-Hančilová ve své knize *Co s prostitutí-Veřejné politiky a práva osob v prostituci* poměrně zřetelně preferuje reglementační přístup. Přesto však v části publikace věnované symetrickému a

²² CHOCHOLOUŠOVÁ, Karolína. *Právní úprava prostituce v České republice*. Praha, 21.12.2021. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, str. 32-33. Dostupnost na <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle>

²³ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitutí-Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Vydání první. ISBN 978-80-7419-149-7, str. 67

asymetrickému přístupu k prostituci zmiňuje, že : „Z mé předchozí analýzy vyplývá, že povinná registrace osob v prostituci je pro mne nepřijatelná“²⁴.

Od změny společenských poměrů, které proběhly v závěru roku 1989, se aboliční přístup k prostituce uplatňuje i v České republice. Mezi všemi třemi popsányými přístupy k prostituci přístup aboliční poskytuje pravděpodobně nejširší možnosti pro výkon sociální práce v prostitučním prostředí.

²⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. Co s prostitucí-Veřejné politiky a práva osob v prostituci. Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Vydání první. ISBN 978-80-7419-149-7, str. 81

4. Možnosti sociální práce v prostitučním prostředí v podmínkách ČR

V předcházející části své bakalářské práce jsem se podrobněji věnovala třem způsobům přístupu k prostituci, které jsou ve světě využívány, jejich charakteristikám a vzájemnému porovnání. Rovněž jsem se zabývala jejich podobnostmi s vnímáním prostituce většinovou společností v různých historických obdobích, která jsem popsala v úvodní části své práce. Tímto porovnáváním s historickým vnímáním prostituce jsem chtěla upozornit na zvláštnosti aboličního přístupu k prostituci, který je využíván v současnosti v České republice, a na skutečnost, že se jedná o přístup, který se v takovéto podobě v historii lidstva prakticky nedá vysledovat. Jedinečnost aboličního přístupu k prostituci spatřuji v tom, že ze tří popsaných přístupů poskytuje pravděpodobně nejširší prostor pro práci sociálních pracovníků, současně si však aboliční přístup svou rozostřeností a nejednoznačností toto široké pole působnosti sociálních pracovníků i vynucuje.

4.1. Hlavní cíle sociální práce v prostitučním prostředí

V úvodu této části považuji za důležité rozlišit prostituci vykonávanou dobrovolně a prostituci nedobrovolnou, nucenou, respektive obchodování s lidmi ve formě nucené prostituce. Rozdíly v těchto dvou formách prostituce se odrážejí i v tom, kam cílí činnost sociálních pracovníků.

U formy dobrovolné prostituce je pro sociální práci rovněž velmi důležité zjistit motivaci, která dovedla ženy k provozování prostituce. Velmi rozšířeným motivačním faktorem v případech dobrovolné prostituce je tzv. „motivace vnějším tlakem“. V tomto případě je žena k provozování prostituce motivována hmotnou nouzí. Jedná se o ženy žijící v regionech, kde je vysoká nezaměstnanost, o ženy-samoživitelky, ovdovělé ženy. Specifikem jsou romské komunity, kde je tento způsob „obživy“ mladých žen považován za zcela běžný. Samotné ženy potom prostituci chápou nejen jako zdroj svých vlastních příjmů, ale rovněž jako možnost hmotně zajistit své blízké, svou rodinu. Značnou roli pro poměrně vysoký výskyt prostituce v romských komunitách hraje i provázanost romských komunit v celé Evropě a v některých dalších částech světa, která usnadňuje cestování romských žen za tímto způsobem výdělků. V případech této motivace je sociálními pracovníky často zjišťováno, že se jedná o ženy vychované v dětských domovech, ženy vystavované domácímu násilí nebo ponižování, které přechod do prostitučního prostředí paradoxně vnímají jako zlepšení své situace nejen z pohledu hmotného zajištění.

Dalším z rozšířených faktorů je tzv. „motivace vlastní potřebou“. V tomto případě se prostitutkami stávají ženy, které mají promiskuitní sklony a v určitém okamžiku se začaly zabývat otázkou, proč by jim časté střídání sexuálních partnerů nemělo přinášet kromě vzrušení a uspokojení i finanční prospěch.

Posledním z nejvíce rozšířených motivačních faktorů je tzv. „motivace racionální rozvahou“. V tomto případě žena dospívá k závěru, že poskytování sexuálních služeb je vlastně práce, která je navíc dobře placená. Při svých úvahách tyto ženy zohledňují i skutečnost, že nemají pevnou pracovní dobu,

mohou pracovat v noci, což je důležité např. pro matky s dětmi i možnost oddělovat práci od osobního života, což může být důležitým faktorem např. pro lesbicky orientované ženy. Překvapivě početnou kategorií takto motivovaných prostitutek představují studentky vysokých škol, které využívají kromě svého atraktivního vzhledu i vyššího stupně vědomostí a znalostí cizích jazyků, což jim usnadňuje vyhledávat bohatou klientelu²⁵.

Domnívám se, že z pohledu sociálních pracovníků by zřejmě nejpreferovanějším cílem bylo trvalé odstranění prostituce jako jevu ze života společnosti. Dosažení tohoto cíle však vzhledem k historii a vývoji prostituce není příliš pravděpodobné v blízké ani vzdálené budoucnosti. V podmínkách České republiky je proto v současnosti úsilí sociálních pracovníků směřováno do oblastí ochrany zdraví jak prostitutek tak jejich klientů, do oblastí monitorování podmínek, ve kterých prostitutky svou činnost vykonávají a do oblastí poskytnutí pomoci s opuštěním prostituční scény těm ženám, které se pro takový krok rozhodnou. Jednou z prvních organizovaných aktivit sociálních pracovníků v podmínkách České republiky po roce 1989 byly aktivity nevládní organizace Rozkoš bez Rizika směřující ke zdravotní prevenci na prostituční scéně, konkrétně na prevenci nemoci HIV. Rozkoš bez Rizika v této činnosti pokračuje do současné doby. Cíle sociální práce s osobami poskytujícími sexuální služby korespondují se dvěma základními přístupy sociální práce s těmito osobami. Těmito základními přístupy jsou přístup zaměřený na zmírňování škod a přístup zaměřený na resocializaci osob, které se rozhodnou k opuštění prostituční scény a návratu do běžného života²⁶.

4.1.1. Přístup zaměřený na zmírňování škod

Přístup směřující ke zmírňování škod je v sociální práci v prostitučním prostředí přístupem pravděpodobně nejefektivnějším, výsledky tohoto přístupu jsou nejlépe sledovatelné, měřitelné a jsou proto jednou z nejrozšířenějších forem činnosti sociálních pracovníků. Pro velmi dobře sledovatelné, viditelné výsledky tohoto přístupu je i nejvíce žádaným a nejlépe hodnoceným přístupem z pohledu veřejnosti, většinové společnosti.

V přístupu zaměřeném na zmírňování škoda se ustálila řada postupů, které na sebe vzájemně navazují a sociální pracovníci mají možnost těmito postupy poskytovat osobám působícím v prostitučním prostředí pomoc od jejich vstupu do tohoto prostředí až po podporu při opuštění prostituční scény.

²⁵ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. Vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str. 253-255

²⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. Vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str. 259

V tomto druhu přístupu je řada oblastí, do kterých je nutné směřovat činnost sociálních pracovníků. První důležitou oblastí je zaměření činnosti na prevenci pohlavních chorob v celém jejich spektru. V podmínkách České republiky je pravděpodobně nejznámějším subjektem specializovaným na tento postup občanské sdružení Rozkoš bez Rizika. Rozkoš bez Rizika byla jednou z prvních tuzemských organizací, která po změně společenských poměrů v naší zemi v roce 1989 začala působit na prostituční scéně v oblasti prevence zdravotních rizik. V oblasti prevence zdravotních rizik je Rozkoš bez Rizika zřejmě nejúspěšnější nevládní organizací v České republice. V počátcích své činnosti prováděla Rozkoš bez Rizika tuto činnost formou streetworku, kdy sociální pracovníce s minimálním vybavením pěšky procházely lokality, kde se soustředila pouliční prostituce, v počátcích působení organizace to byly např. lokality v centru hlavního města, pověstná trasa Dubí-státní hranice a lokality v západních a jižních Čechách. Podstata sociální práce spočívala v navazování kontaktů se ženami, které provozovaly pouliční prostituci, získávání jejich důvěry, distribuci ochranných pomůcek-kondomů, které mohly ženy nabízet svým klientům, distribuce informačních tiskovin a nabídka možnosti anonymních zdravotních testů na přítomnost pohlavně přenosných chorob včetně HIV. Zásluhou systematické činnosti s výbornou výsledností a propracovaného úsilí při hledání finančních podporovatelů se organizaci podařilo koncem devadesátých let minulého století pořízením sanitního vozidla s plným vybavením pro odběry vzorků pro účely zdravotních testů na přítomnost pohlavně přenosných chorob. S činností na scéně pouliční prostituce byla od počátku spojena i poradenská a zdravotní činnost, provozovaná v hlavním sídle organizace Rozkoš bez Rizika v centru Prahy.

O úspěšnosti a opodstatněnosti tohoto způsobu činnosti svědčí možná nejlépe skutečnost, že organizace Rozkoš bez Rizika v takřka nezměněné podobě pokračuje v této činnosti do současnosti. Postupně se k této základní činnosti přidávaly i další aktivity, kterými se budu ještě dále zabývat v části věnované jednotlivým nevládním organizacím, které na prostituční scéně v České republice působí.

Další důležitou oblastí jsou činnosti sociálních pracovníků zaměřené na tzv. „prevenci sociálního propadu“²⁷. Z pohledu sociálního pracovníka se jedná o činnost složitou, neboť prakticky jediným dostupným prostředkem, který je možno použít, jsou osobní rozhovory, poradenství, případně nabídka institucionální pomoci. Při sociální práci, prováděné v lokalitách, kde je provozována pouliční prostituce, je pozice sociálního pracovníka výhodnější, neboť má více možností hovořit se ženami nabízejícími sexuální služby individuálně, často i bez přítomnosti dalších osob. Sociální pracovník má tedy větší prostor pro nabídku poradenství či samotné poradenství na místě nebo pro distribuci informačních materiálů. V prostředí nočních klubů je toto zaměření činnosti značně obtížnější. Pokud jsou majitelé klubů vůbec

²⁷ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. Vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str. 260

ochotni sociální pracovníky vpustit do vnitřních prostor, není téměř žádná možnost hovořit individuálně bez přítomnosti dalších osob se ženami provozujícími prostituci v těchto klubech. Majitelé klubů většinou pečlivě dbají na to, aby měli přehled o tom, jak činnost sociálních pracovníků probíhá a co je obsahem rozhovorů. Ženy nabízející sexuální služby v nočních klubech velmi často např. samy nemají přehled o tom, zda za ně majitel takového podniku skutečně platí sociální a zdravotní pojištění, přestože jsou o tom majiteli klubů ujišťovány. Komplikovaná situace vzniká rovněž u žen-cizích státních příslušnic, které v nočních klubech provozují prostituci. Majitelé klubů ženám-cizinkám často nabízejí vyřizování pobytových formalit, ženy jim odevzdávají svoje osobní doklady a ztrácí tak přehled o jejich platnosti. Všechny tyto skutečnosti představují značné riziko již zmíněného sociálního propadu, přičemž činnost sociálních pracovníků při prevenci nebo eliminaci tohoto jevu je velmi obtížná.

Velice důležitou je rovněž činnost sociálních pracovníků v prostitučním prostředí, která směřuje k prevenci kriminality. Prevencí kriminality je v tomto případě možno rozdělit do dvou základních skupin – na prevenci kriminality páchanou ženami nabízejícími sexuální služby a na prevenci kriminality páchanou na těchto ženách. Kriminalita páchaná prostitutkami má řadu forem od kriminality spíše bagatelní až po závažnější trestné činy, kterých se ženy nabízející sexuální služby dopouštějí. Mezi bagatelní kriminalitu patří především drobné krádeže, přičemž se jedná většinou o krádeže příležitostné, kdy ženy využijí okamžité situace např. v obchodech, ubytovacích zařízeních nebo soukromých bytech či v motorových vozidlech. V převážné většině případů se jedná o krádeže oblečení, parfumerie, alkoholu, mobilních telefonů nebo menších finančních částek ku škodě majitelů obchodů či jiných provozoven nebo ke škodě klientů. S pouliční prostitucí jsou spojeny případy výtržností nebo ublížení na zdraví při vzájemném napadení mezi prostitutkami. Závažnějšími druhy trestné činnosti může být potom šíření pohlavních chorob, kdy motivací tohoto jednání může být jednak snaha zachovat si zdroj příjmů, což by v případě léčby nebylo možné, nebo v některých případech i motivace „pomstít“ se šířením pohlavní choroby co největšímu množství osob. Nejčastěji se jedná o „pomstu“ za to, že prostitutka byla nakažena některým ze svých klientů nebo třeba za to, že došlo k deziluzi o tom, jaký způsob života žena vede. K dalším závažným druhům kriminality patří distribuce drog, a to jak mezi ostatními prostitutkami tak mezi klienty. Mezi velmi závažné druhy kriminality patří loupeže, kdy je klient nalákán do místa, kde je následně přepaden a oloupen kuplíři nebo v případě romské komunity rodinnými příslušníky, v minulosti bylo velmi často využíváno i uspávací, která byla klientům přidávána do nápojů. Velmi specifickým druhem kriminality jsou úvěrové podvody. Tato trestná činnost nejčastěji souvisí se ženami cizinkami, které u nás nabízejí sexuální služby nebo s prostitutkami s nižším intelektem. Tyto ženy jsou často svými kuplíři navedeny k sepsání úvěrových smluv na svoje jméno s úvěrovými společnostmi typu Home Credit, přičemž peníze z úvěru jim odebere kuplíř a ženy nemají prostředky na splácení těchto úvěrů. Z pohledu práva jsou tyto ženy de iure pachatelkami trestného činu úvěrového podvodu, de facto však nejednají z vlastní vůle. Mezi kriminalitu, kterou jsou ženy nabízející sexuální služby naopak nejčastěji postiženy patří řada

násilných trestných činů zahrnujících jak násilí verbální tak násilí fyzické, kriminalita související s omezováním osobní svobody, různé formy sexuálního zneužívání a znásilňování nebo cílené vytváření závislosti těchto žen na drogách. V případech zjištění závislosti prostitutek na drogách je práce sociálních pracovníků značně ztížena, neboť možnosti sociální práce jsou omezeny na nabídku zprostředkování dobrovolné léčby, poradenství a podpory žen v jejich úsilí se závislosti zbavit. Kromě drogové závislosti se stále častěji jedná i o případy závislosti na hracích automatech nebo alkoholové závislosti²⁸.

Poslední z důležitých oblastí činnosti sociálních pracovníků je podpora prostitutek v situacích, kdy pečují o vlastní děti nebo mají v úmyslu založit vlastní rodinu. V těchto případech však již v podstatě dochází k přesahu s přístupem zaměřeným na resocializaci, kterým se budu podrobněji zabývat v následující části.

4.1.2. Přístup zaměřený na resocializaci

Důvodů, proč ženy vstupují na prostituční scénu a počínají nabízet sexuální služby, je několik a mohou se vyskytovat i v řadě kombinací. Ať se však jedná o motivaci vedenou vnějším tlakem, motivaci vlastní potřebou, motivaci vedenou racionální nebo případy obchodování s lidmi, kdy je žena různými metodami k poskytování sexuálních služeb nucena. Všechny ženy, které na prostituční scéně působí, z této scény dříve či později odcházejí. Stejně tak jako pro vstup na prostituční scénu i pro její opuštění je řada důvodů. Může jimi být prostě dosažení určitého fyzického věku, založení rodiny, dospívání dětí u matek samoživitelek, nespokojenost s chováním klientů, majitelů nočních klubů, u případů obchodování s lidmi vysvobození z prostředí, kde je žena k poskytování sexuálních služeb nucena. Některé ženy odchod z prostituční scény zvládají bez cizí pomoci, mnoho žen se však bez pomoci při tomto bezesporu obtížném kroku neobejde.

Z pohledu sociálního pracovníka je pomoc ženám, které chtějí opustit prostituční scénu, činnost dlouhodobá a komplikovaná. Ženy opouštějící prostituční scénu mají v naprosté většině případů více či méně narušené svoje sociální kontakty, protože ze svého původního prostředí odešly do velmi specifického prostoru, kde je navazování odpovídajících sociálních kontaktů velmi obtížné, respektive prakticky nemožné. Při rozhovorech se sociálními pracovníkyněmi, které v prostitučním prostředí působí, jsem se dozvěděla řadu informací o tom, jak významně mohou být narušeny sociální vazby i sociální dovednosti žen, které dlouhodobě poskytovaly sexuální služby. Ženy v mnoha případech prakticky postrádají schopnosti samostatného jednání na úřadech. Rovněž jsou podstatným způsobem narušeny jejich schopnosti nakládání s finančními prostředky, neboť v prostitučním prostředí byly

²⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str.

většinou navyklé vynakládat velkou část svých příjmů na kosmetiku, oblečení, cigarety a alkohol a nebyly ničím nuceny financovat např. chod domácnosti, náklady na školní docházku dětí apod. Většina žen nemá životní partnery, kteří by měli motivaci a schopnost se o ženu opouštějící prostituční scénu postarat. Rozšířeným problémem je i nízká pracovní kvalifikace těchto žen a nízká úroveň vzdělání. Většina žen ztratila schopnosti nebo návyky, které považujeme za běžné, ženy nejsou zvyklé budit se tak, aby byly schopné dodržet čas domluvených schůzek nebo úředních jednání, nedovedou si představit svoje fungování v zaměstnání s pevně stanovenou pracovní dobou apod. Problematická je rovněž nízká kvalifikace, která významně ztěžuje možnosti uplatnění těchto žen na trhu práce. Většina má pouze základní vzdělání, v lepším případě je vyučena v učebním oboru bez maturity, případně učební obor nedokončila. Tyto skutečnosti jsou často zneužívány ze strany zaměstnavatelů, kteří těmto ženám nabízejí nevýhodné pracovní smlouvy a platové podmínky. Velmi problematické je pro sociální pracovníky hledání pracovního uplatnění pro romské ženy, zaměstnavatelé je pod různými záminkami odmítají zaměstnávat.

Pro velkou část žen představuje proces resocializace zátěž, kterou nejsou schopny zvládat. Trpí finančními problémy, jak již bylo zmíněno, postrádají schopnost efektivně vynakládat finanční prostředky a získané peníze nadále vynakládají na drahou kosmetiku, cigarety, oblečení. Dostávají se tím do obtíží s placením ubytování ať již na ubytovnách nebo v pronajatých bytech. Na ženy paradoxně velmi negativně působí i značně klidnější životní styl, pravidelný životní rytmus včetně pravidelné pracovní doby v zaměstnání pro tyto ženy často představuje nezájímavou jednotvárnost a stává se příčinou jejich návratu do prostitučního prostředí, kde se „nenudí“.

Resocializace žen, které se chtějí vymanit z prostitučního prostředí je pro sociální pracovníky tedy skutečně velice náročnou a dlouhodobou činností. V některých případech může tato činnost pro sociální pracovníky představovat i jisté zvýšené riziko, pokud pracují se ženami, které byly k prostituci nuceny násilím a kuplíři tyto ženy hledají, protože mají zájem, aby jim nadále vydělávaly nemalé finanční částky. Riziko představuje i možnost, že se žena, která je v péči sociálních pracovníků, vrátí do prostitučního prostředí a kuplířům sdělí jména sociálních pracovníků, adresy jejich poraden apod. Sociální pracovníci s těmito ženami proto nepracují individuálně, sociální práce je vedena v týmech a jsou přijímána nezbytná bezpečnostní opatření²⁹.

²⁹ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str. 261-262

4.2. Metody sociální práce v prostitučním prostředí

Sociální práce se ženami, které se rozhodly opustit prostituční scénu a vrátit se do běžného života je činností velice náročnou, která klade vysoké profesní nároky na sociální pracovníky a současně klade i vysoké nároky na ženy, které se pro takový krok rozhodnou.

Samotné sociální práci směřující k resocializaci žen opouštějících prostituční scénu však nutně musí předcházet neméně náročné činnosti sociálních pracovníků, které směřují k soustavné práci v prostitučním prostředí, navazování kontaktů se ženami, které nabízejí sexuální služby, rozhovory s těmito ženami o jejich situaci a nabídka způsobů, jež by těmto ženám v případě jejich zájmu umožňovaly návrat do běžného života. Částečně jsou tyto způsoby již popsány v předchozí části věnované přístupům zaměřeným na zmírňování škod.

4.2.1. Sociální práce v terénu – streetwork

V případě terénní sociální práce v prostitučním prostředí se v pravém slova smyslu dá hovořit v pravém slova smyslu o sociální práci na ulici. Streetwork je směřován především do lokalit, o kterých je sociálním pracovníkům známo, že je zde soustředěna nabídka pouliční prostituce. V 90. letech minulého století bylo takovým typickým místem např. Dubí u Teplic a trasa na silnici E55 na hraniční přechod Cínovec, parkoviště na dálnici D5 u obce Rudná nebo lokality v centru hl. města Prahy v okolí Hlavního nádraží, Václavského náměstí a Karlova náměstí.

Streetwork jako metoda sociální práce v sobě skrývá řadu výhod i nevýhod. Největší nevýhodou, obtíží streetworku je nezbytnost dosáhnout toho, „aby kontaktovaná žena akceptovala fakt, že je oslovena jako prostitutka“³⁰. Na první pohled se jedná o zdánlivě paradoxní záležitost, při rozhovorech se sociálními pracovníci v Poradně Magdala mi však bylo vysvětleno, že se jedná o paradox zdánlivý. Ženy nabízející sexuální služby na ulici jsou oslovovány svými klienty jako prostitutky často velmi nevybíravě a vulgárně a považují takové jednání za běžné. Řada z nich je však více či méně stigmatizována tím, že je jako prostitutka oslovena kýmkoliv jiným než klientem. K odstranění této nevýhody přispívá citlivé chování sociálního pracovníka, empatie, uvážená nabídka sociálních služeb, kdy je v počátcích preferována především nabídka zdravotnických služeb a preventivních vyšetření, důležitou roli však hraje i volba oděvu sociálních pracovníků, doplňků oděvu, vozidel, která při terénní práci využívají. Naopak výhodou streetworku je skutečnost, že po navázání počátečního kontaktu je možno rozhovory se ženami vést bez přítomnosti kuplířů a je tak možno dosáhnout větší otevřenosti. Hlavním účelem streetworku je však především

³⁰ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. Vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0, str. 263

mapování situace v konkrétní lokalitě a předání základních informací ženám, které zde nabízejí sexuální služby, o možnostech návštěvy poradenských center a předání kontaktů na tato centra. Streetwork je také metodou, která, jak již bylo zmíněno, poskytuje značný prostor pro nabídku zdravotnických služeb a případné provádění anonymních vyšetření na pohlavní choroby.

4.2.2. Sociální práce v nočních klubech a privátech

Na počátku pravidelní sociální práce prováděné v prostitučním prostředí nočních klubů je vždy streetwork, v jehož průběhu je zmapováno prostředí, ve kterém bude sociální práce prováděna. Tímto způsobem je především získán přehled o celkovém počtu nočních klubů v lokalitě, jejich rozloze a vnějším vzhledu, který může často mnohé napovědět o stavu jejich interiéru, hygienických podmínkách a skladbě klientely a tím i podmínkách pro samotné vykonávání činnosti sociálních pracovníků. Na přelomu milénia neměla např. obec Křimov na Chomutovsku prakticky žádné stálé obyvatele, veškeré nemovitosti v obci byly přeměněny na noční kluby s převážně německou klientelou. V současnosti je větší množství nočních klubů stále soustředěno na trase Znojmo-Hatě a je zde pravidelně vykonávána sociální práce terénními pracovníci Poradny Magdala Charity ČR.

Samotná sociální práce v nočních klubech je prováděna výhradně týmově, neboť představuje jistý stupeň rizika pro sociální pracovníky. Kontakty se ženami pracujícími v nočních klubech velmi často probíhají za přítomnosti majitelů klubů, personálu včetně „vyhazovačů“ a často i klientů, přičemž chování těchto skupin nelze vždy předvídat. Řada majitelů přítomnost sociálních pracovníků ve svých klubech bezproblémově umožňuje, řada majitelů se však činnosti sociálních pracovníků snaží zabránit ať již zjevným odmítáním umožnění vstupu nebo odváděním pozornosti sociálních pracovníků k jiným tématům.

Obdobně jako při sociální práci v prostředí pouliční prostituce i v nočních klubech je ženám nabízena možnost zdravotní pomoci, poradenství v poradnách nevládních organizací, sociální či psychologická podpora. Ženám jsou předávány kontakty na poradny nevládních organizací, případně kontakty na bezplatné krizové linky, které jsou nevládními organizacemi rovněž provozovány. Pro usnadnění vstupu do prostor nočních klubů jsou využívány různé metody počínaje telefonickým předjednáním návštěvy sociálních pracovníků s majiteli klubů, využitím již v minulosti navázaných kontaktů na ženy, které do klubu přešly z jiného místa, kontaktů na personál. V rámci provádění streetworku se často podaří i natipovat ženu, nabízející sexuální služby v takovém klubu v okamžiku, kdy mimo prostory klubu např. nakupuje. Žena je sociálními pracovníky oslovena a takto navázaného kontaktu je později využito pro vstup sociálních pracovníků do prostor nočního klubu. Při práci sociálních pracovníků v prostorách nočních klubů jeden ze členů týmu vždy zůstává mimo prostory klubu na veřejném místě, aby byl schopen reagovat na jakoukoliv situaci a zajistit případnou pomoc pro členy týmu.

Obdobným způsobem je sociální práce vykonávána i v privátech. V případě privátů je podstatně ztížena jejich detekce, priváty nejsou nijak

zjevně označeny jako je tomu u nočních klubů a jejich provoz je často utajen i před obyvateli nájemných domů, ve kterých se priváty nacházejí. Částečnou pomocí při vyhledávání privátů je pro sociální pracovníky inzerce na specializovaných webech nebo informace od jejich klientek.

4.2.3. Sociální práce ve formě institucionální pomoci

Sociální práce vykonávaná formou institucionální pomoci navazuje na předchozí dvě zmíněné formy – sociální práci ve formě streetworku a sociální práci vykonávanou v nočních klubech a privátech. Při komunikaci se ženami, které poskytují sexuální služby na ulici nebo v klubech či privátech, nabízejí sociální pracovníci těmto ženám možnost poradenství a pomoci v poradenských centrech nevládních organizací. Právě do těchto poradenských center je soustředěna personální i materiální kapacita nevládních organizací, určená pro poskytnutí institucionální pomoci. Mezi institucionální pomoc patří např. zdravotnické poradenství nebo přímo základní zdravotnická péče. V poradenském centru organizace Rozkoš bez Rizika v blízkosti Hlavního nádraží v Praze je k dispozici vybavení nejen pro odběry vzorků za účelem vyšetření na pohlavně přenosné choroby, ale rovněž pro základní gynekologická vyšetření a základní lékařskou pomoc. V poradenských centrech jsou k dispozici i pracovníci nabízející psychologické či psychosociální poradenství, pracovníci orientovaní v záležitostech rodinného práva, v otázkách zákona o pobytu cizinců na území ČR, v záležitostech souvisejících s vyřizováním osobních dokladů, finančních nároků a náležitostí souvisejících s možnostmi čerpání různých sociálních dávek, sestavování splátkových kalendářů apod. V poradenských centrech jsou pro klientky k dispozici rovněž potraviny, základní hygienické potřeby, ošacení.

Poskytování institucionální pomoci v poradenských centrech je velmi osvědčenou a efektivní metodou sociální práce. Pro sociální pracovníky poskytují poradenská centra komfort pracovního zázemí s veškerým potřebným vybavením. Pro klientky potom zázemí poradenských center představuje prostředí, které v nich navozuje pocit bezpečí a ochrany, mají zde k dispozici veškeré již zmíněné služby a poradenství a mohou tato zařízení navštěvovat i se svými dětmi. Řada žen se svými dětmi poradenská centra nepřestává navštěvovat i poté, co se jim podaří vymanit se z prostitučního prostředí a navrátit se do běžného života. V poradenských centrech jsou kromě samotného poradenství ženám nabízeny i možnosti různých volnočasových aktivit, kterými mohou být návštěvy různých společenských nebo kulturních akcí, návštěvy botanických a zoologických zahrad, výlety po vodních tocích, návštěvy dětských akcí, pořádání kurzů a seminářů. Mezi známé aktivity organizace Rozkoš bez Rizika patří divadelní představení, ve kterých jsou účinkujícími současné či bývalé klientky této organizace.

4.2.4. Specifická forma institucionální pomoci

Sociální práce v prostitučním prostředí kromě vysokých nároků na profesní vyspělost a psychickou odolnost sociálních pracovníků představuje i rizika jak pro tyto pracovníky, tak pro ženy, které chtějí prostituční scénu opustit. Rizika představuje především snaha kuplířů, kteří v řadě případů usilují o to, aby ženy prostituční scénu neopouštěly, nadále poskytovaly sexuální služby a zajišťovaly tak kuplířům značné zisky.

Nesrovnatelně vyšší rizika pak nastávají v případech, kdy jsou ženy nuceny k poskytování sexuálních služeb vydíráním nebo přímým fyzickým násilím, které proti nim uplatňují mezinárodní organizované skupiny pachatelů. V těchto případech hovoříme o trestné činnosti obchodování s lidmi formou sexuálního vykořisťování. Ženy, které jsou tímto způsobem nuceny k poskytování sexuálních služeb jsou považovány za zvláště zranitelné oběti trestných činů a pro jejich vysvobození z rukou obchodníků s lidmi a návrat do běžného života byl v České republice vytvořen speciální mechanismus, které v prakticky nezměněné podobě funguje již od roku 2001. Podnětem k vytvoření těchto mechanismů bylo kromě vývoje situace v oblasti obchodování s lidmi rovněž přijetí Konvence OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a následného Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování se ženami a dětmi, doplňujícího Konvenci OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu do právního řádu ČR.

Zmíněným speciálním mechanismem je Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. „Ministerstvo vnitra zajišťuje společně se specializovanou nevládní organizací a Mezinárodní organizací pro migraci Praha pro pravděpodobné oběti obchodování s lidmi starší 18 let Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Cílem Programu je poskytnout těmto obětem podporu a zabezpečit ochranu jejich lidských práv a důstojnosti.....“³¹. Zajištění fungování Programu je v gesci 1. náměstka ministra vnitra, který rovněž dohlíží na jeho financování. Program sdružuje státní orgány a organizace a nevládní a mezivládní organizace. Nevládní a mezivládní organizace zajišťují komplexní péči o ženy, které se staly oběťmi sexuálního vykořisťování ze strany obchodníků s lidmi. Do této péči patří především krizová intervence, následná institucionální péče, v případě nutnosti zajišťování utajeného bydlení pro tyto ženy a jejich ochrana v přímé spolupráci s Policií ČR. Činnost nevládních organizací v rámci Programu je financována z rozpočtu Ministerstva vnitra ČR. Smluvní nevládní organizací v rámci tohoto Programu je organizace La Strada ČR, která dále spolupracuje především s organizacemi Charita ČR, Rozkoš bez Rizika a Diakonie ČCE. Mezivládní Mezinárodní organizace pro migraci v rámci Programu zajišťuje návraty žen do země jejich původu, pokud si to ženy přejí.

³¹ Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/program-podpory-a-ochrany-obeti-obchodovani-s-lidmi.aspx>

4.3. Nevládní organizace s největším rozsahem vykonávání sociální práce v prostitučním prostředí v České republice

Nevládních organizací, které v České republice vykonávají sociální práci je velké množství. Sociální pracovníci každé z těchto organizací mohou kdykoliv přijít do kontaktu s klientkou, která se pohybuje v prostitučním prostředí. Dlouholeté zkušenosti se sociální prací vykonávanou v prostitučním prostředí mají však především čtyři organizace.

Obecně prospěšná společnost La Strada Česká republika (dále jen La Strada) je nevládní nezisková organizace, která působí v oblasti řešení problematiky obchodu s lidmi. V České republice působí La Strada ČR od roku 1995 a je jednou ze zakládajících organizací Mezinárodního sdružení La Strada se sekretariátem v Nizozemí a členskými organizacemi v devíti evropských zemích: Bělorusku, Bosně a Hercegovině, Bulharsku, České republice, Makedonii, Moldávii, Nizozemí, Polsku a na Ukrajině. Veškeré aktivity organizace vycházejí ze základních principů, jako je úcta k lidským právům, rovnost příležitostí, nediskriminační přístup, princip empowerment a ochrana zájmů obchodovaných osob jako veřejného zájmu. Základní činnost organizace je soustředěna na tři oblasti: informační a advokační činnost prevence a vzdělávání sociální služby obchodovaným a vykořisťovaným osobám³².

ROZKOŠ bez RIZIKA, z. s. (dále v textu R-R) je nestátní nezisková organizace založená v roce 1992, její právní formou je spolek. Spisová značka: L 1833 vedená u Krajského soudu v Brně, zapsáno 1. ledna 2014. Posláním R-R je zlepšovat postavení sexuálních pracovníků a pracovníků, předcházet rizikům spojeným s prací v sexbyznysu a snižovat je. Preventivním působením přispíváme k ochraně veřejného zdraví v ČR. Cílovou skupinou R-R jsou zejména sexuální pracovníci/pracovníci a osoby, které vstup do sexbyznysu zvažují, nebo v něm pracovaly v minulosti a řeší obtíže spojené s touto prací. V rámci osvětové a preventivní činnosti pracuje R-R i s širokou veřejností.

Cílem činnosti Rozkoše bez Rizika je zmenšit rizika postihující zvláště ohrožené skupiny lidí (které mohou být rozdílných národností a etnických skupin), a to zejména u osob poskytujících placené sexuální služby, dále ostatních osob působících v prostituční scéně ohrožených rizikovým způsobem života, a to nejen rizikovým sexuálním chováním; zplnomocnit a posilovat klientky a klienty k vytváření vlastních limitů a hranic při práci v sexbyznysu i v osobním životě; prosadit práva osob poskytujících placené sexuální služby (sexuálních pracovníků a pracovníků); podpořit respekt k osobám, které poskytují placené sexuální služby, a zároveň předcházet

³² Výroční zpráva La Strada ČR 2007. Dostupné z <https://docplayer.cz/8057180-La-strada-ceska-republika-vyrocní-zprava-2007.html>

stigmatizaci, kterou s sebou tato práce přináší; snížit riziko šíření pohlavně přenosných infekcí nejen u cílové skupiny, ale i u široké veřejnosti³³.

Poradna Magdala je součástí Arcidiecézní charity Praha. Arcidiecézní charita Praha je podle ustanovení kán. 114 – 117 Kodexu kanonického práva a podle § 4 zák. č. 3 / 2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, účelovým zařízením církve římskokatolické; jejím posláním je pomoc lidem v nouzi na principech křesťanské lásky. Arcidiecézní charita je zřízena Arcibiskupstvím pražským jako samostatná právnická osoba – církevní právnická osoba. Arcidiecézní charita Praha jako součást Charity ČR je největším nevládním poskytovatelem sociálních a zdravotních služeb v České republice. Charita ČR je potom součástí mezinárodního sdružení Caritas Internationalis. Poradna Magdala kromě poradenské a terapeutické činnosti ve svých centrech vykonává i terénní práci, která je směřována především do míst s možností výskytu sexuálního zneužívání žen při poskytování sexuálních služeb, dále do míst s možností výskytu pracovního vykořisťování především cizích státních příslušníků a do míst, kde může docházet k trestné činnosti obchodování s lidmi ve všech formách³⁴.

Diakonie Českobratrské církve evangelické [DČCE] je jedním z nejvýznamnějších poskytovatelů sociálních služeb v České republice. Pomáhá dětem i dospělým. Vychází z křesťanských hodnot. Činnost obnovila v roce 1989, kdy navázala na předválečnou Českou diakonii. DČCE provozuje více než 153 zařízení po celé České republice. Její tým tvoří více než dva tisíce pracovníků a 800 dobrovolníků. Pomáhá všem bez rozdílu a řídí se etickým kodexem. DČCE je součástí mezinárodní platformy Eurodiakonie s partnery po celém světě. Jejím zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická [ČCE].

„Péče o potřebné, nemocné a slabé jako výraz křesťanské lásky k bližnímu patří neodmyslitelně k životu i práci Českobratrské církve evangelické. Tato křesťanská služba, pro niž máme v Novém zákoně řecký pojem „diakonia“, je společně se zvěstováním Božího slova a vysluhováním svátostí základním posláním a úkolem církve a každého jejího sboru,“ uvádí ve svých hodnotách DČCE.

Podle ní je těžištěm diakonické práce církve ve farních sborech. Farní sbory pro tuto křesťanskou službu vyhledávají vhodné pracovníky. Ustavují skupiny a pověřují je ke službě. Kde jsou pro to předpoklady, zřizují se v rámci ČCE diakonická zařízení jako střediska různě specializované pomoci potřebným. Diakonie Českobratrské církve evangelické ročně pomůže téměř 40 000 lidem. Aby byla blíže těm, kdo pomoc opravdu potřebují, zřizuje

³³ Dostupné z <https://rozkosbezrizika.cz/kdo-jsme/>

³⁴ Dostupné z <https://praha.charita.cz/sluzby/magdala/o-domacim-nasili/>

Diakonie po celé republice různé organizační jednotky. Jako jsou střediska, školy a další instituce. V nich jsou pracovníci po ruce všem, kteří se ocitli ve špatné situaci, se kterou si nedovedou poradit sami. Dohromady tvoří Diakonii ČCE střediska, školské právnické osoby, nadace a nadační fondy, servisní organizační jednotky, další zřizované organizační jednotky, organizační jednotky zřizované středisky a přidružené organizace. Práce a činnost Diakonie se řídí jednotnými hodnotami, vychází ze společně uznávaných principů. Jsou tedy uplatňovány společné organizační, pracovní i řídicí postupy³⁵.

³⁵ Dostupné z <https://www.zdravezpravy.cz/2020/06/21/jak-funguje-diakonie-ceskobratrske-cirkve-evangelicke/>

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat prostituci v širším historickém, společenském i právním kontextu s připojením vlastních názorů a přiblížit sociální práci, která je v České republice v oblasti prostituce vykonávána nevládními i mezivládními organizacemi. Svůj pohled do historie prostituce jsem pojala obsáhleji, neboť při studiu této historie jsem počala vnímat řadu paralel v přístupu k prostituci v různých historických obdobích a v současnosti. Na některé tyto paralely jsem se ve své práci pokusila upozornit.

Důležitými zdroji pro sepsání mé bakalářské práce se staly informace z mých rozhovorů se sociálními pracovníci, které působí v prostitučním prostředí, informace z veřejných zdrojů a zhlédnutých dokumentárních filmů. Prostudovala jsem rovněž řadu bakalářských i diplomových prací zpracovaných na téma prostituce v České republice a literaturu zaměřenou na fenomén prostituce. Na prostudované bakalářské a diplomové práce jsem nijak nenavazovala, staly se pro mě však cennou inspirací. Ve své bakalářské práci jsem se pokusila oprostít od pouhého popisu jevů a postupů a usilovala jsem o vyjádření svých osobních názorů a pohledů. Chtěla jsem tak předejít jisté míře formalismu, kterou jsem u některých prací spatřovala například v poměrně obsáhlém výčtu právních norem v jejich doslovném znění a uvádění definic, aniž by byly doprovázeny vlastními myšlenkami autora. Svým pojetím jsem se pokusila vůči zmíněným bakalářským a diplomovým pracím určitým způsobem vymezit.

Sociální práce v prostitučním prostředí je činností velmi specifickou a náročnou a pojetím závěrečné části své práce jsem se na tato specifika i náročnost podrobněji zaměřila. Okrajově jsem rovněž zmínila velmi závažnou formu nucené prostituce a to obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování.

Při sepisování mé bakalářské práce jsem si postupně uvědomovala, že přestože o prostituci bylo zpracováno nesčetné množství pojednání, vědeckých studií, románů a filmů s různými náhledy, prostituce je neodmyslitelnou a neoddělitelnou součástí lidského života. V historii lidstva byla prostituce pojímána celou řadou způsobů zarámovaných do historického kontextu té které doby, většinou však po celou dobu historie lidstva byla pojímána jako jev přirozený a společnosti nijak neškodící. Represivní a aboliční přístupy k prostituci byly v historii lidstva spíše pojetím výjimečným, převažoval přístup reglementační. Přestože v České republice je uplatňován přístup aboliční, po sepsání mé bakalářské práce se přikláním k přístupu reglementačnímu jako k přístupu nejpřirozenějšímu, přístupu, který nejvíce přispívá k jasnému rozdělení subjektů a jejich rolí, přístupu, který dle mého názoru i nejvíce přispívá k zachování lidské důstojnosti a nejlépe akceptuje sociální postavení prostitutek. Současně tento přístup poskytuje nejmenší prostor pro parazitování pachatelů trestné činnosti na prostituci jako jevu a prostitutkách jako obětech trestné činnosti.

Zpracování bakalářské práce významně formovalo můj pohled na sociální práci. Moje rozhovory se sociálními pracovníci i odborným konzultantem, kteří v prostitučním prostředí dlouhodobě pracují, mi jednak přinesly

poznání, jak složitý a multidisciplinární jev prostituce je, a současně mi přinesly poznání, jak složitá je sociální práce v prostitučním prostředí a jak nezbytná je při této práci součinnost sociálních pracovníků nevládních organizací s orgány a organizacemi státní správy včetně represivních složek státu. Rovněž jsem si uvědomila, jaké závažné sociální problémy poskytování sexuálních služeb způsobuje ženám ve chvílích návratu do běžného života a jakou nezastupitelnou roli v této fázi představuje institucionální pomoc sociálních pracovníků.

Při studiu podkladů pro zhotovení mé bakalářské práce jsem se setkávala s názorem, že přijetí reglementačního přístupu k prostituci by znamenalo stigmatizaci žen, poskytujících sexuální služby. Příčiny této stigmatizace by údajně spočívaly v tom, že by o těchto ženách vešlo ve známost, že pracují jako prostitutky. Zdůvodnění mi osobně připadá nepřilíš racionální z celé řady důvodů. Domnívám se, že této otázce by mohl být věnován rozsáhlejší výzkum mezi ženami, které sexuální služby nabízejí, kde by vhodně formulovanými otázkami mohla být premisa stigmatizace objektivně posouzena a vyhodnocena. V případě pokračování ve studiu bych svou diplomovou prací na téma prostituce navázala a výzkum této otázky bych v této práci uskutečnila.

Prostituční prostředí je v České republice rozšířeno ve všech svých formách po celém jejím území. I přes tuto skutečnost je tématu prostituce a souvisejících jevů v České republice dle mého názoru věnována nedostatečná pozornost jak ze strany společnosti, tak ze strany politiků jak na celostátní, tak na regionální úrovni. Svou bakalářskou prací bych ráda přispěla ke změně této situace.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje :

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana (eds.). Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin. Portál, 2010. Vydání 2. ISBN 978-80-7367-818-0

HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. Co s prostitucí- Veřejné politiky a práva osob v prostituci. Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Vydání první. ISBN 978-80-7419-149-7

KUTÁLKOVÁ, Petra, FRÝBERT, Jiří, POLÁKOVÁ, Jana, Jde to i jinak organizace Rozkoš bez Rizika. Vydala ROZKOŠ bez RIZIKA z.s., 2016. ISBN : 9 788027 005642

KOPÁČ, Radim, SCHWARZ, Josef. Nevěstince a nevěstky, Obrázky z erotického života Pražanů. Nakladatelství Paseka, 2013. Vydání první. ISBN 978-80-7432-316-4

LENDEROVÁ, Milena. Chytila patrola aneb prostituce za Rakouska i republiky. Karolinum, 2002. Vydání první. ISBN 80-246-0379-9

LACROIX, Paul. Dějiny prostituce, I. díl. Fontána, 2003. Vydání 1. ISBN 80-7336-056-X

GRAVES, Robert. Claudius bůh a jeho žena Messalina. Odeon, 1972. Vydání 1. 602 22 865

TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. Obchodování se ženami z pohledu České republiky. Vydavatel Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Vydání první. ISBN 80-7338-030-7

Elektronické zdroje :

Historie prostituce, kód autora ckc. Dostupné z <http://www.marketka.nepise.cz/65255-historie-prostituce.html>

Babylonie a Asyrie (Mezopotámie). Dostupné z [https://www.crg.cz/sekce/svetova_literatura/Babylonie_a_Asyrie_\(Mezopotamie\)](https://www.crg.cz/sekce/svetova_literatura/Babylonie_a_Asyrie_(Mezopotamie))

Chrámové kněžky a sexuchtivá Antika aneb nejstarší dějiny prostituce, autor Svatava. Dostupné z <https://www.bezpasaka.cz/blog/chramove-knezky-sexuchtiva-antika-aneb-nejstarsi-dejiny-prostituce>

Dějiny prostituce: Znásilnění se bralo jako prospěšná věc. Dostupné z <https://www.dotyk.cz/magazin/dejiny-prostituce-skupinove-znasilneni-se-bralo-jako-prospesna-vec-20160731.html>

Intimní historie-prostituce. Dostupné z <https://plus.rozhlas.cz/intimni-historie-prostituce-6633945> audio vstup [Intimní historie-prostituce II](#)

Střípky z dějin sexu: Nejstarší řemeslo IV. Dostupné z <https://www.relaxace.cz/stripky-z-dejin-sexu-nejstarsi-remeslo-iv>

Komunisté si s prostitucí nevěděli rady. Tak to soudruzi řešili po svém. Dostupné z <https://www.ctidoma.cz/zajimavosti/prostituce-za-socialismu-zakazana-cinnost-fungovala-i-pres-zakaz-tehdejsiho-rezimu-62610>

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/program-podpory-a-ochrany-obeti-obchodovani-s-lidmi.aspx>

Výroční zpráva La Strada ČR 2007. Dostupné z <https://docplayer.cz/8057180-La-strada-ceska-republika-vyrocnizprava-2007.html>

Dostupné z <https://rozkosbezrizika.cz/kdo-jsme/>

Dostupné z <https://praha.charita.cz/sluzby/magdala/o-domacim-nasili/rozkosbezrizika.cz/divadelni-soubor-rozkos>
<https://www.csfd.cz/film/938620-anny/prehled/>

<https://www.filmer.cz/info/32236-Lilja>

Balga, Libor. WeToo O prostituci a sexuálním násilím. Dostupné z <https://denikreferendum.cz/clanek/26551-wetoo-o-prostituci-a-sexualnim-nasili>

Prevence prostituce v kostce. Dostupné z <https://www.bezpasaka.cz/blog/rozkos-bez-rizika-prevence-prostitute-v-kostce>

Jiné zdroje :

JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie. Dostupnost na <https://www.theses.cz>

CHOCHOLOUŠOVÁ, Karolína. *Právní úprava prostituce v České republice*. Praha, 21.12.2021. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupnost na <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle>

MARTINKOVÁ, Dita. *Specifika terénní sociální práce v oblasti prostituce*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské sociální práce. Dostupnost na <https://theses.cz/id/hzybto/?lang=cs>

GAVLASOVÁ, Magdaléna. *Prostituce a trestní právo-srovnání české úpravy a vybraných úprav zahraničních*. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Dostupnost z <https://is.muni.cz/th/f9klr/>

Bibliografie

Dušková, J. *Prostituce a možnosti sociální práce v prostitučním prostředí v podmínkách České republiky*. České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Věra Suchomelová, Th.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se soustřeďuje na analyzování praktického výkonu sociální práce v podmínkách aboličního přístupu České republiky k prostituci a je prací popisnou. Pro zhodnocení všech tří v současnosti ve světě užívaných přístupů státu k prostituci ve všech souvislostech je první část práce věnována historickému vývoji prostituce od starověku po současnost. Podrobněji jsou popsány náhledy většinové společnosti na prostituci v jednotlivých historických obdobích včetně historického přístupu katolické církve k prostituci a prostitutkám a jejich klientům jako věřícím. Druhá část práce je věnována vývoji prostituce na našem území od vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 po současnost. Třetí část práce se zabývá analýzou represivního, reglementačního a aboličního přístupu k prostituci především z pohledu právního a z pohledu možnosti vykonávání sociální práce v podmínkách těchto tří přístupů k prostituci. Čtvrtá část bakalářské práce je věnována možnostem vykonávání sociální práce v aboličním prostředí přístupu k prostituci v současné České republice. Jsou zde popsány základní přístupy a metody vykonávání sociální práce v prostitučním prostředí a stručně charakterizovány nevládní organizace, které se sociální prací v prostitučním prostředí dlouhodobě zabývají. Rovněž je popsán jeden ze specifických nástrojů, které umožňuje koordinovaný postup nevládních i mezivládních organizací a státních orgánů a organizací při poskytování sociální péče obětem organizované prostituce a obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování.

Klíčová slova

prostituce, sexuální služby, přístupy k prostituci, sociální práce, historie, nevládní organizace

Bibliography

Dušková, J. *Prostitution and job possibilities in prostitution area under Czech Republic's conditions*. České Budějovice 2023. Bachelor thesis. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Supervisor of the bachelor's thesis Mgr. Věra Suchomelová, Th.D.

Abstract

This study focuses on analyzing practical performance of social work under the circumstances of Czech Republic's approach to prostitution and is also a descriptive work. In order to compare all three present approaches from countries, the first part of this research targets the historical development of prostitution from prehistoric times until today. The most of societies views on prostitution from each historical period including historical approach of Catholic Churches to prostitution, prostitutes and their religious clients. The second part describes evolution of prostitution in our country from the proclamation of Czechoslovak independence (1918) to present day. The third section is about the analysis of the repressive, regulatory and abolitionist approach to prostitution primarily from a legal point of view and from the point of view of performing social work under the conditions of the three angles of view on prostitution. The fourth section is dedicated to the possibility of performing social work in the abolitionist environment of access to prostitution in the today's Czech Republic. Here are described the basic approaches and methods of performing social work in the prostitution environment and the characterization of non-governmental organizations that are dealing with social work in the environment of prostitution for a long time. It also describes one of the specific instruments that enables the coordinated action of non-governmental, intergovernmental organizations, state authorities and organizations in providing social care to victims of organized prostitution and human trafficking for the purpose of sexual exploitation.

Key works

Prostitution, sex services, perspectives on prostitution, social work, history, non-governmental organizations